

x x x x

JASSH

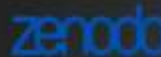
JOURNAL OF ANALYTICAL SYNERGY AND SCIENTIFIC HORIZON

IMPACT FACTOR: 9.9

ISSN: 3060-5261

Indexes:

x
x
x
x

**Journal of Analytical Synergy and Scientific
Horizon ISSN: 3060-5261 Impact faktor: 9.9
Volume 1, Issue 3, Series A 2025**

**"JOURNAL OF ANALYTICAL SYNERGY AND
SCIENTIFIC HORIZON" SCIENTIFIC-METHODICAL
JOURNAL**

21.04.2025

In this collection, the articles accepted for the "**journal of analytical synergy and scientific horizon**", Volume-1, Issue-3, 2025, are published.

DOI number was attached to all articles in the journal and indexed in the international scientific bases of **Google Scholar, ResearchGate, ISSN, Index Copernicus, Zenodo, Open Aire, Google Scholar, Advanced Science Index, J-Base, Cite Factor, International Scientific Indexing, Eurasian Scientific Journal Index, General Impact Factor, Internet Archive, Scientific Journal Impact Factor, EuroPub, COPE, General Impact Factor, Slib.uz.**

Dissertations are officially recognized as articles published in national journals on the list of journals recommended to publish the main scientific results of dissertations by OAK.

Basis: Page 3 of the list of scientific publications recommended to publish the main scientific results of dissertations of the Higher Attestation Commission of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent: 2019. - 160 p

The materials of the magazine can be used by professors, teachers, independent researchers, doctoral students, masters, students, lyceum colleges and school teachers, scientific workers and all those interested in science.

Reminder! The authors are personally responsible for the correctness of the numbers, reports, data and the correctness of the quotations in the scientific articles included in the collection of journal materials.

**“RESEARCH SCIENCE AND INNOVATION
HOUSE” LLC**

**Journal of Analytical Synergy and Scientific
Horizon ISSN: 3060-5261 Impact faktor: 9.9
Volume 1, Issue 3, Series A 2025**

TAHRIRIYAT

Bosh muharrir: Sevara Jabborova Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetining magistranti

Mas'ul kotib: Boboyorov Sardor Uchqun o'g'li Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali magistranti

Nashrga tayyorlovchi: Eshqorayev Samariddin Sadridin o'g'li Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti magistranti

EDITORIAL TEAM

1. Editor of Historical sciences, **Kholiyarov. Ch, Tulkinjon** - Head of the "Social and Humanities" Department of the Termiz Institute of Engineering and Technology, doctor of philosophy in Historical science. E-mail: txoliyarov@mail.ru
2. Editor of Philology Sciences, **Allamberganova. A. Guljakhan** - Karakalpak State University, Doctor of Philosophy in Philology, Docent of Karakalpak language.
3. Editor of Pedagogical sciences, **Feruza. B. Muzafarova** - Bukhara State University, Doctor of Philosophy in Pedagogical science, Docent in theory and methodology of physical education and sports training
4. Editor of Philology sciences **Mariya D. Bekberganova** - Karakalpak State University, doctor of philosophy in Philology science(PhD)
5. Editor of Philological sciences **Zulfiya K. Ktaybekova** - Karakalpak State University, doctor of philosophy in Philology science(PhD)
6. Editor of pedagogical sciences **Eshkoraev Kahramon**- Chirchik state pedagogical University Doctor of Philosophy in pedagogical science, Termez, Uzbekistan e-mail: eshqorayev1987@mail.ru
7. Editor of technical sciences **Rakhmankulov E. Jasur**-Tashkent scientific Research Institute of Innovative Chemical Technology Doctor of Philosophy in technical science. e-mail: jasurer87gmail.com
8. Editor of the Department of Agricultural Sciences **Jurakhon N. Nadzhiev** - Advisor to the Termez Institute of Agricultural Technologies and Innovative Development, Doctor of Agricultural Sciences DSc.
9. Editor of the Department of Agricultural Sciences **Dilshod T. Jumanov** - Advisor to the Termez Institute of Agricultural Technologies and Innovative Development, Candidate of Agricultural Sciences.

10. Editor-in-chief, **Eshkaraev Sadridin Chorievich** - associate professor of the Department of Analytical Chemistry of Termiz State University, Doctor of Philosophy Chemical Science, Termez, Uzbekistan. esadir_74@rambler.ru
11. Editor of medical sciences **Ye Fan Wang Glavin**, Case Western Reserve University, United States / Chinese Academy of Medical Sciences, Peking Union Medical College, China
12. Editor-of technical science, **Eshkaraev Ulugbek Chorievich** - Associate Professor of the Department of Primary Education Methodology of Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy, Candidate of Technical Sciences, Denau, Uzbekistan.
13. Editor of medical sciences **Carolyn Steele Gray**, Canada Research Chair in Implementing Digital Health Innovation (Tier 2), Canada.
14. Editor of chemical sciences **Mirabbos Hojamberdiev Ikromovich**- associate professor of the Technische Universität Berlin, doctor of chemical science, Berlin, Germany
15. Editor of Sociology science **Eryigitova Lobar Qodirovna** Head of the Department of Social Sciences and Physical Culture of CAMU International Medical University
16. Editor filological sciences **Jurayeva Ramziya Abdurahimovna** Kokand State Pedagogical Institute. Kokand, Uzbekistan Doctor of Philosophy in Philological Sciences (PhD), senior teacher.
17. Editor of Humanitarian science **Rakhmonov Abdukahhor Abdusattorovich** Vice-Director for Spiritual Education and Youth Affairs, Doctor of Philosophy (PhD) in Philosophical Sciences
18. Editor of technical sciences **Hasan Soyibnazarovich Beknazarov** Leading researcher of the Tashkent Research Institute of Chemical Technology, doctor of technical sciences, professor.
19. Editor of medical sciences **Vahidov Alisher Shavkatovich** Termez branch of Tashkent Medical Academy General surgery, children head of the department of surgery and pediatric urology Doctor of medical sciences, professor
20. Editor of biological and physics sciences **Urmanova Gulbaxor Urunbayevna** - associate Professor of Tashkent Pediatric Medical Institute, Uzbekistan.v

MANTIQIY VA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRUVCHI 5 USUL

Usmonova Shahlo Saidjon qizi

Guliston davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy fanlar
fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 52-21 guruh talabasi

Annatotsiya: Bugungi kunda ta'limda eng ko'p e'tibor qaratilayotgan narsa bu – o'quvchilarning mantiqiy hamda tanqidiy fikrlash jarayonini rivojlantirish amaliyotda qo'llashga o'rgatishdir. Biz yoritib bermoqchi bo'lgan mavzu aynan shu haqida bo'lib, unda 5 ta xalqaro ahamiyatga ega bo'lgan metod va ularning mohiyati bilan yaqindan tanishib o'tamiz.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, kreativ yondashuv, tahliliy fikrlash

Abstract: The most important thing in education today is to teach students to develop logical and critical thinking processes in practice. This is exactly the topic we want to cover, in which we will take a closer look at 5 internationally important methods and their essence.

Keywords: logical thinking, critical thinking, problem solving, creative approach, analytical thinking

Анатоция: Самое главное в образовании сегодня – научить учащихся развивать процессы логического и критического мышления и применять их на практике. Именно об этом и пойдет речь в теме, которую мы хотим осветить, в которой мы познакомимся с 5 методами международного значения и их сутью.

Ключевые слова: логическое мышление, критическое мышление, решение проблем, творческий подход, аналитическое мышление.

Tanqidiy-mantiqiy fikrlash (critical thinking) - zamonaviy ta'limning asosiy qismlaridan biridir. Bu qobiliyat o'quvchilarni murakkab muammolarni hal qilish, ma'lumotlarni tanqidiy baholash va mustaqil qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Xalqaro miqyosda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun turli metodlardan foydalaniladi. Ushbu maqolada o'quvchilar uchun tanqidiy mantiqiy fikrlashni rivojlantiruvchi beshta xalqaro metod va ularning amaliy ahamiyati haqida to'xtalib o'tamiz. Metodlarning mohiyati va ularning ta'limdagi ahamiyati bilan quyidagi jadvalda tanishishimiz mumkin:

N	Metod nomi	Metod mohiyati	Metodning amaliy ahamiyati
1	Sokrat usuli (Socratic Method)	Sokrat usuli aynan savollar orqali o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga undovchi metod hisoblanadi. Ushbu metodda o'qituvchi o'quvchilarga ochiq savollar beradi, o'quvchilar esa javoblarini dalillab berishlari zarur.	-O'quvchilarning savol va javoblar orqali mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshiradi. - Mustaqil fikrlash va muhokama qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. - Ma'lumotlarni chuqurroq tahlil qilishga yordam beradi.
2	Muammoni hal qilish usullari (Problem-Based Learning - PBL)	PBL metodi asosan real hayotga xos bo'lgan muammolarni yechishga yo'naltirilgan. Ushbu metodda o'quvchilar	- O'quvchilarni amaliy muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. - Tadqiqot va tahlil qilish ko'nikmalarini oshiradi.

		ma'lumotlarni yig'ishadi, ularni tahlil qilishadi va yechimlarni ishlab chiqishadi.	- Mustaqil ishlash va ijodiy yechimlarni topishga yordam beradi.
3	Fikr xaritalari (Mind Mapping)	Fikr xaritalari mavzularni vizual tarzda ifodalashga asoslangan metoddir. Bu usulda o'quvchilar mavzularni mantiqiy bog'liqliklar asosida tuzib, ularni tahlil qilishadi.	- Mavzularni tizimli va mantiqiy tarzda o'rganishga yordam beradi. - Xotirani va tushunish qobiliyatini yaxshilaydi. - Murakkab ma'lumotlarni sodda va tushunarli tarzda ifodalashni o'rgatadi.
4	Debatlar va muhokamalar (Debates and Discussions)	Ushbu metod o'quvchilarga o'z qarashlarni dalillar asosida himoya qilishga o'rgatadi. Bu metod asosan guruh bo'lib bajariladi, o'rtaga savol tashlanadi va bahslashiladi.	- O'quvchilarning nutq va mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshiradi. - Turli fikrlarni hurmat bilan tinglash va ularga munosabat bildirishni o'rgatadi. - Jamoa ishi va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

5	O'yinlar va simulyatsiyalar (Games and Simulations)	Ushbu metod orqali o'quvchilar mantiqiy fikrlashni amaliyotdagi tatbiqini sinovdan o'tkazishadi. Bu metod orqali o'quvchilarda qaror qilish ko'nikmasi shakllanadi.	<ul style="list-style-type: none"> - O'quvchilarning qaror qabul qilish va strategik fikrlash qobiliyatini oshiradi. - Amaliyotda bilimlarni qo'llashni o'rgatadi. - Qiziqarli va interfaol tarzda bilim olish imkoniyatini yaratadi.
---	--	---	--

Sokratik suhbat – bu savollar orqali mavzuni chuqurroq tushunishga va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan usul. Bu usulda savollar orqali fikrlash jarayoni kuzatiladi, natijada shaxs o'z fikrlarini asoslash va ularni tanqidiy baholash qobiliyatini oshiradi.

Namuna: "Internetning ta'siri" mavzusida Sokratik suhbat

1. Savol: Internet insoniyat uchun foydali yoki zararli?

- Fikrlash: Internet insoniyatga katta imkoniyatlar beradi, lekin u bilan birga muammolar ham keltirib chiqaradi.

- Tanqidiy baholash: Internetning ijobiy va salbiy tomonlarini aniqlash kerak.

2. Savol: Internetning ijobiy tomonlari nimalardan iborat?

- Fikrlash: Internet ma'lumotga kirishni osonlashtiradi, aloqani yaxshilaydi, biznes va ta'lim sohalarini rivojlantiradi.

- Tanqidiy baholash: Bu imkoniyatlar barcha uchun bir xil darajada mavjudmi?

3. Savol: Internetning salbiy tomonlari nimalardan iborat?

- Fikrlash: Internet asosiy manbalardan qochish, xavfsizlik muammolari, ma'lumotlarning noto'g'ri tarqalishi.
- Tanqidiy baholash: Bu muammolarni qanday kamaytirish mumkin?

Bu kabi namunalar talaygina. Ushbu metodlardan dars jarayonida foydalanish darsni yanada jonli va qiziqarli bo'lishini ta'minlab beradi. O'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi va ularda barqarorlikni shakllantiradi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biridir. Yuqorida keltirilgan metodlar o'quvchilarni nafaqat bilim bilan, balki mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish va mustaqil qarorlar qabul qilish ko'nikmalari bilan ham ta'minlaydi. Bu metodlarni qo'llash orqali o'quvchilar kelajakda muvaffaqiyatli va ijodiy shaxslar bo'lib yetishishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. M.Karakoç, The Significance of Critical Thinking Ability in terms of Education, Istanbul Aydin University Institute of Social Sciences, Turkey
2. Md. Harun Ar- Rashid., The role of education in the tourism sector, Library & information management academic blog., 11, 2023
3. Nada J. Alsaleh Teaching Critical Thinking Skills: Literature Review, Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET, v19 n1 p21-39 Jan 2020
4. Nishonov A, Xaydarov B., Nuriddinov B. va boshqalar. Baholash usullari. O'quv qo'llanma. T., 2003. 190 bet.

YAPON TILI, TARIXI HAMDA KANJILARNING KELIB CHIQUISHIDAGI O'XSHATISHLAR

O`zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti
Sharq filologiyasi fakulteti, FYAP 2410-guruh talabasi

Xolboyeva Farangiz Ibrohim qizi

khfarangiz95@gmail.com +998910212806

Annotatsiya: Ushbu maqolada yapon tili tarixi va uning hozirga qadar rivojlanish bosqichlari haqida ma'lumot berilib, undagi asosiy ro`l o`ynaydigan va suhbatda , kundalik hayotda ko`p ishlatiladigan kanji(iyeroglif) larning kelib chiqishi asli o`xshatishlardan ekanligi va 月(がづ) oy kanjisi namuna sifatida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Hiragana, katakana, pinyin, yapon tili, xitoy modeli.

Yapon tili - Yaponiyada keng tarqalgan va yagona rasmiy tili hisoblanadi . Ushbu tilda so`zlashuvchilar dunyo bo`yicha taxminan 126-128 millionni tashkil qiladi. Yapon tili boshqa tillardan o`ziga xos noyob xususiyatlari bilan farq qiladi. Bundan tashqari tilning asosiy xususiyati shundan iboratki, u yapon xalqining nazokatli va an'anaviy madaniyatiga moslashgan.

Yapon tilining yozuvi - 3 xil yozuv tizimi orqali ifodalaniladi va ular: hiragana, katakana va kanji(iyeroglif). Hiragana va katakana fonetik yozuv hisoblanib, yapon tilining o`ziga xosligini oshirib, undagi nutqning yanada boy va xilma-xil bo'lishiga imkon yaratadi. Kanji esa xitoycha belgilardan olingan. Grammatikasi ham o`ziga xos , ya'ni jumla tuzilishi subjekt - ob'ekt - fe'l tartibiga amal qiladi.¹

---

¹ Tsujimura, Natsuko "Yapon tilshunosligiga kirish" (1996)

Hiragana - Hiragana alifbosi dastlabki yapon yozuvlaridan biri hisoblanadi va rivojlanishining boshlanishi VIII asrga to'g'ri keladi.. Hiragana xitoy kanjidan kelib chiqqan bo'lishiga qaramay yapon tilining o'zining talaffuzi va grammatik qoidalariga moslashtirilgan. Hiragana alifbosi yapon tilining asosiy grammatik elementlarini, shuningdek, so'zlarning talaffuzini ifodalash uchun keng qo'llaniladi. ²

Katakana - Katakana alifbosi ham VIII- IX-asrlarda shakllandi. U Xitoy yozuviga asoslangan, biroq uning maqsadi asosan xorijiy so'zlar va terminlarni ifodalashdir. Katakana, shuningdek, onomatopeik so'zlarni va shaxs nomlarini yozishda ham qo'llaniladi.³

Kanji (yaponcha 漢字, Kanji) yapon yozuviga asoslangan va o'girilgan Xitoycha logografik elementlar ya'ni ideogrammaning bir turi hisoblanadi. Kanji atamasi yapon tilida tom ma'noda „Kan belgilari“ degan ma'noni anglatadi. U yapon tilida an'anaviy xitoy tilidagi kabi bir xil belgilar yordamida yozilgan va ikkalasi ham xitoy tilida hanzi (an'anaviy xitoycha: 漢字; soddalashtirilgan xitoycha: 汉字; pinyin: hànzi; lit. „Kan belgilar“) deb nomlanuvchi belgilar yozish tizimiga ishora qiladi. . Yaponiyada xitoy belgilaridan sezilarli darajada foydalanish birinchi marta miloddan avvalgi V asrda qo'llanila boshlandi va shundan beri yapon madaniyati, tili, adabiyoti, tarixi va yozuvlarini shakllantirishga katta ta'sir ko'rsatdi Kanji zamonaviy yapon yozuv tizimida ikkita yapon alifbosi hiragana va katakana bilan birga ishlatiladi va turli ma'noli ko'plab so'zlarni yaratishda xizmat qiladi. Belgilar yaponcha talaffuzga ega; ko'pchiligida ikkita, bittasi xitoycha tovushga asoslangan. Yapon nomlarida va umumiy muloqotda ishlatiladigan 3000 ga yaqin kanji mavjud va ko'pchiligining paydo bo'lishiga tegishli o'xshatishlar mavjud. ⁴

² Tsujimura, Natsuko (1999) Yapon tilshunosliga bo'yicha qo'llanma

³ Takashi Tokeida "Yapon tili tarixi"

⁴ James.W.Heisig.(1987) "Kanjinii eslash"

Masalan, OY kanjisi

Oy がつ (gatsu), つき (tsuki) "月"⁸

Ushbu kanji oying kraterlari bilan boʻlgan tasviridan kelib chiqqan va nafaqat fazoviy jism- oyni balki, vaqt birligi oy ni ham belgilab keladi.

Xulosa qilib aytganda, yapon tilining rivojlanishi mifozauriy (afsonaviy, madaniy) tarix bilan bogʻliq boʻlib, u Xitoydan olingan taʼsir sabab kanji (iyeroglif)lar yapon tiliga kirib keladi. Kanjilarning kelib chiqishidagi oʻxshatishlar ularni suhbatda, yozuvda foydalanishning osonlashuvini keltirib chiqaradi. Bundan tashqari yapon tilini yangi oʻrganuvchilarning unga boʻlgan qiziqishini oshirib, oʻrganish jarayonini bir muncha yengillashtirib beradi va yapon tilining global muloqotda oʻz oʻrnini mustahkamlashiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Heisig, J. W. (1987). Remembering the Kanji. Honolulu: University of Hawaii Press.
2. Takashi, T. (n.d.). History of the Japanese Language. [Publisher's information missing].
3. Tsujimura, N. (1996). An Introduction to Japanese Linguistics. Oxford: Blackwell Publishing.
4. Tsujimura, N. (1999). A Handbook of Japanese Linguistics. Oxford: Blackwell Publishing.
5. Tofugu. (n.d.). Learn Japanese. Retrieved from <https://www.tofugu.com/learn-japanese/>
6. Japanese Language. (n.d.). Retrieved from <https://www.japaneselanguage.com>
7. Japanese Language School. (n.d.). Retrieved from <https://www.japaneselanguageschool.com>

LEGO – QURILISH, KONSTRUKSIYALASH – STEAM TA'LIM MODULI SIFATIDA

Ahmadova Aziza

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu ta'lim moduli LEGO konstruksiyalarini o'rganish va qurish orqali STEAM (ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'at, matematik) yo'nalishlaridagi ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. LEGO to'plamlari yordamida talaba yoki o'quvchi matematik va muhandislik nazariyalarini amaliy tarzda o'rganib, konstruksiyalarni yaratishda kreativ yondashuvni, muammolarni hal etish qobiliyatini va jamoada ishlashni o'rgatadi.

Аннотация: Данный образовательный модуль направлен на развитие навыков в области STEAM (наука, технологии, инженерия, искусство, математика) через изучение и создание конструкций из LEGO. С помощью LEGO наборов студенты и учащиеся могут на практике изучать математические и инженерные теории, создавая конструкции, развивать креативный подход, навыки решения проблем и сотрудничества в команде.

Abstract: This educational module focuses on developing skills in STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, and Mathematics) through the study and construction of LEGO models. Using LEGO sets, students can practically apply mathematical and engineering concepts while building structures, fostering creativity, problem-solving abilities, and teamwork skills.

Kalit so'z: LEGO konstruksiyasi, qurilish, konstruksiyalash, STEAM ta'limi, ilm-fan, texnologiya, muhandislik, matematik ko'nikmalar.

Ключевые слова: LEGO конструкция, Строительство, Конструирование, STEAM образование, Наука, Технология, Инженерия, Математические навыки,

Keywords: LEGO construction, building, engineering, STEAM education science, technology, engineering, mathematical skills.

LEGO – Qurilish, Konstruksiyalash – STEAM Ta'lim Moduli Sifatida: So'nggi yillarda STEAM (ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'at, matematik) ta'limi ta'lim tizimida o'zining ahamiyatini oshirib bormoqda. STEAM yondashuvi o'quvchilarga fanlararo bilimlarni o'rganishga, ijodiy va tanqidiy fikrlashga hamda real hayotdagi muammolarni hal qilishga yordam beradi. LEGO konstruktsiyalari ushbu yondashuvni amaliyotga tadbiiq etishda samarali vosita sifatida ko'riladi. LEGO to'plamlari yordamida o'quvchilar nafaqat qurilish va dizaynni o'rganishadi, balki ular matematik va muhandislik bilimlarini amaliy ravishda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. LEGO to'plamlari, ularning ko'p qirrali dizayn va qurilish imkoniyatlari orqali STEAM ta'limining barcha sohalarini birlashtirishga imkon beradi. O'quvchilar LEGO yordamida fizikaviy qonunlar, geometrik shakllar va strukturaviy xususiyatlarni o'rganadilar, shu bilan birga kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradilar. LEGO to'plamlarida turli xil mexanik tizimlar, masalan, g'ildiraklar, tormozlar, sensorlar va motorlar mavjud bo'lib, ular muhandislik va texnologiya sohasidagi bilimlarni amaliyotga tadbiiq etishda yordam beradi.

Kreativlik va Dizayn: LEGO yordamida yangi g'oyalar yaratish esa konstruksiyalar yordamida o'quvchilar o'z loyihalarini yaratish, yangi g'oyalar ishlab chiqish va ularni amalga oshirishda mustaqil bo'lishadi. Ular konstruksiyalarini dizayn qilishda geometrik, simmetrik va asimmetrik elementlar, xususiyatlar va materiallarni sinab ko'radilar. Bu jarayon o'quvchilarni faqat muhandislik emas, balki san'at va estetikani ham o'rganishga undaydi. LEGO

yordamida yaratilgan konstruksiyalarni ko'rish va tahlil qilish orqali o'quvchilarni yangi, innovatsion fikrlashga undash mumkin. **Ta'kidlash joizki**, LEGO qurilishlari orqali o'quvchilar real hayotdagi muammolarni hal qilishda analitik fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradilar. Masalan, o'quvchi o'z konstruksiyasini qurishda turli xil muammolarni (masalan, barqarorlik, harakatlanuvchi qismlar va ularga ta'sir etuvchi kuchlar) hal qilishga harakat qiladi. Bunday jarayonlarda o'quvchilar turli bilimlarni qo'llab, yangicha yechimlar topishga harakat qiladilar.

Jamoadamda ishlash va kommunikatsiya ko'nikmalari: LEGO konstruksiyalarini guruhda yaratish o'quvchilarni jamoada ishlashga o'rgatadi. Bu, o'z navbatida, ular orasida samarali muloqot, fikr almashish va umumiy maqsadga erishish uchun muhim ko'nikmalarni rivojlantiradi. Guruh bo'lib ishlashda har bir o'quvchi o'z fikrini aytib, konstruktiv fikrlash va muammoni hal qilishga hissa qo'shadi.

Amaliy ta'lim va motivatsiya: LEGO to'plamlari o'quvchilarga o'rganish jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish imkonini beradi. Ular o'z loyihalarini yaratishda o'rgangan bilimlarini amalda qo'llashga intilishadi. LEGO bilan ishlash o'quvchilarda muvaffaqiyatni his qilish hissini yaratadi, bu esa ularning o'quv jarayonida faol ishtirok etishlarini ta'minlaydi. Amaliy ta'lim orqali o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni o'rganadilar, balki ushbu bilimlarni real hayotda qanday qo'llashni o'rganadilar.

Xo'sh, LEGO va STEAM ta'limining afzalliklari qanday?

Matematik va muhandislik bilimlarini rivojlantiradilar, konstruktiv fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantiradilar, jamoada ishlash va liderlik ko'nikmalarini o'rganadilar, o'zlarini mustaqil va o'zgaruvchan muammolarni hal qilishda sinab ko'radilar, innovatsion yechimlar topishga intilishadi. Shu bilan birga, bu jarayon o'quvchilarni motivatsiya qiladi va ularning o'rganishga bo'lgan qiziqishini

oshiradi. LEGO – Qurilish, Konstruksiyalash – STEAM Ta'lim Moduli Sifatida: Qo'shimcha Ma'lumotlar - LEGO to'plamlari STEAM ta'limi uchun juda samarali vosita bo'lib, o'quvchilarga bilimlarni amaliy tarzda o'zlashtirish imkonini beradi. LEGO yordamida qurilish va konstruksiyalash jarayonlari o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki ijodkorlik va innovatsion fikrlashni ham rivojlantiradi. Quyida LEGO yordamida STEAM ta'limini yanada chuqurroq o'rganishga imkon beradigan ba'zi qo'shimcha ma'lumotlar keltirilgan. LEGO va Fizika: Kuchlar va Harakat: LEGO konstruktsiyalarini yaratish jarayonida o'quvchilar fizika fanini o'rganishga imkoniyat yaratadi. LEGO to'plamlarida ishlashda o'quvchilar kuchlar, ta'sir etuvchi mexanik tizimlar, og'irlik markazi va barqarorlik kabi fizika asoslari bilan tanishadilar. Masalan, LEGO avtomobilini yasashda o'quvchi g'ildiraklar va motorlar yordamida kuchlarni hisoblash, tezlikni o'lchash va mexanik harakatlarni tahlil qilishni o'rganadi. Bu bilimlarni amalda qo'llash, o'quvchilarning fizikaga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularga murakkab ilmiy tushunchalarni tushunishga yordam beradi.

Shuningdek, LEGO yordamida qurilish jarayonida o'quvchilar matematik ko'nikmalarini amalda qo'llashadi. Misol uchun, o'quvchilar konstruktsiyalarni yasashda o'lchamlarni aniq belgilash, simmetriya va geometriyani hisoblash, yuzalar va hajmlarni hisoblash, shuningdek, turli xil shakllar va ular orasidagi nisbatlarni o'rganadilar. LEGO bilan ishlashda o'quvchilar matematik masalalarni hal qilishda kreativ yondashuvni qo'llaydilar va nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etadilar.

LEGO to'plamlarining bir qismi sifatida LEGO Mindstorms kabi robototexnika to'plamlari mavjud bo'lib, ular o'quvchilarga dasturlash va robot qurish asoslarini o'rganishga imkon beradi. LEGO Mindstorms yordamida o'quvchilar robotlar yaratish, ularni dasturlash va turli topshiriqlarni bajarishga

o'rgatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon o'quvchilarda texnologiya va informatika sohalariga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi va dasturlash bo'yicha amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi. LEGO va Muhandislik: Qurilish Jarayonlari: LEGO konstruktsiyalari yordamida o'quvchilar muhandislik prinsiplarini o'rganadilar. Masalan, LEGO yordamida o'quvchilar turli xil strukturalarning barqarorligini sinab ko'rishlari mumkin. Qurilish jarayonida o'quvchilar materiallar tanlovi, struktura barqarorligi, yuklarni taqsimlash va turli xil dizaynlarni sinab ko'rish kabi muhandislik bilan bog'liq ko'nikmalarni o'rganadilar. Bunday amaliy tajribalar o'quvchilarga muhandislikning turli yo'nalishlari haqida tasavvur hosil qilishga yordam beradi. LEGO va San'at: Dizayn va Estetika LEGO konstruktsiyalari yordamida o'quvchilar san'at va dizayn sohalarini ham o'rganadilar. LEGO to'plamlarida mavjud bo'lgan ranglar, shakllar va strukturalar o'quvchilarga estetik jihatdan chiroyli va funksional loyihalarni yaratish imkonini beradi. LEGO bilan ishlash san'atsiz texnologiya va muhandislikni o'rganish mumkin emasligini ko'rsatadi. O'quvchilar ranglar va shakllarni tanlashda ijodkorlikni rivojlantiradilar, shu bilan birga dizayn va estetikaga oid tushunchalarni ham o'zlashtiradilar.

LEGO to'plamlari yangi texnologiyalarni o'rganish va sinab ko'rish uchun ajoyib vosita bo'lishi mumkin. Masalan, LEGO yordamida o'quvchilar turli xil yangi texnologiyalarni, masalan, 3D bosib chiqarish yoki IoT (Internet of Things) kabi zamonaviy tizimlarni sinab ko'rishlari mumkin. LEGO yordamida ishlab chiqilgan yangi texnologiyalarni yaratish o'quvchilarda innovatsion fikrlash va texnologiyalarga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. LEGO yordamida o'quvchilar o'zlarining amaliy ko'nikmalarini rivojlantirgan sari, o'quv jarayonida motivatsiya topadilar. Har bir yangi loyiha, yangi konstruktsiya yoki dizayn ular uchun yangi muvaffaqiyat va o'zgarishlar keltiradi. O'quvchilar LEGO to'plamlarini yaratishda o'zlarini yaratgan narsalariga nisbatan qoniqish hosil qilishadi va bu ularning

o‘rganish jarayonida davom etishga bo‘lgan ishtiyoqini oshiradi. LEGO yordamida o‘rganish jarayoni qiziqarli, interaktiv va samarali bo‘lib, o‘quvchilarning o‘quv faoliyatiga bo‘lgan motivatsiyasini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, LEGO – bu nafaqat o‘yinchoq, balki ta'lim jarayonida juda samarali vositadir. O‘quvchilarga matematikani, muhandislikni, texnologiyani, san'atni va ilm-fanni amaliy ravishda o‘rganish imkonini beruvchi LEGO, STEAM ta'limining rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. LEGO konstruktsiyalari yordamida o‘quvchilar kreativ fikrlashni, muammolarni hal qilishni, jamoada ishlashni va ilmiy tadqiqotlarni o‘rganadilar. Bu ta'lim usuli o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini, innovatsion qarorlar qabul qilishini va haqiqiy hayotdagi muammolarga yechimlar topishini ta'minlaydi. LEGO to‘plamlari STEAM ta'limining ajralmas qismiga aylangan. Ular o‘quvchilarga bilimlarni amaliy ravishda qo‘llash, kreativ fikrlash va jamoada ishlash kabi muhim ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. LEGO konstruktsiyalarini yaratish orqali o‘quvchilar nafaqat muhandislik va texnologiya sohalarida bilimlarini oshiradilar, balki ular real hayotdagi muammolarni hal qilishda ham o‘z ko‘nikmalarini qo‘llashni o‘rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abdullaeva, D. (2020). STEAM ta'limining samaradorligi: LEGO to'plamlari yordamida amaliy ta'lim. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
2. Maqsudova, F. (2021). LEGO va STEAM ta'limi: Innovatsion yondashuv. Toshkent: Akademiya nashriyoti.
3. Xasanov, R. (2019). Muhandislik va texnologiyada LEGO konstruktsiyalari: O'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish. Tashkent: Fan va ta'lim.

4. Nazarova, L. (2018). LEGO to'plamlaridan foydalanish orqali STEAM ta'limining ilg'or metodikasi. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.

5. Tashpulatov, B. (2022). Fizika va matematikani o'rgatishda LEGO to'plamlarining roli. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.

6. Berdimuratova, N. (2020). LEGO yordamida san'at va dizaynni o'rgatish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston san'at akademiyasi.

7. Jalolov, S. (2017). STEAM ta'limi asosida amaliy o'qitish va LEGO konstruktsiyalari. Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.

8. Shodmonov, A. (2019). LEGO to'plamlari orqali matematik va texnik bilimlarni rivojlantirish. Buxoro: Buxoro davlat universiteti.

GLOBALLASHUV VA MILLIY MADANIYATNING JAMIYATGA TA'SIRI

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar
universiteti Axborot xizmati va jamoatchilik bilan aloqalar
yo'nalishi 5-bosqich talabalari

Abduraxmanova Sevinch, Charos Fayziy

Anotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada globallashuvning jamiyatdagi o'rni, kelib chiqish tarixi, milliy madaniyat va globallashuvning jamiyatga ta'siri tahlil qilinadi. Har bir davlatning iqtisodiy rivojlanishi, ekologik barqarorlikka erishishida milliy madaniyat va globallashuvning sinergiyasi, ularning jamiyatga ta'sir ko'rsatayotgan salbiy va ijobiy omillari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Transmilliylashtirish, mintaqaviylashtirish, antiglobalistlar, global mehnat taqsimoti, jiddiy xalqaro savdo.

Annotation: This scientific article analyzes the role of globalization in society, the history of origin, national culture and the influence of globalization on society. The synergy of national culture and globalization, as well as their negative and positive impact on society are discussed in the economic development of each state, achieving environmental stability.

Keywords: Transnationalization, regionalization, anti-globalists, global division of labor, serious international trade.

Аннотация: В данной научной статье анализируется роль глобализации в обществе, история возникновения, национальная культура и влияние глобализации на общество. Синергия национальной культуры и глобализации, а также их негативное и положительное влияние на общество обсуждаются в

экономическом развитии каждого государства, достижении экологической стабильности.

Ключевые слова: Транснационализация, регионализация, антиглобалисты, глобальное разделение труда, серьезная международная торговля.

Globalashuv – xalqaro mehnat taqsimoti, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar tizimi orqali bir-biri bilan bogʻlangan milliy iqtisodiyotlar majmui sifatida tushuniladigan, jahon iqtisodiyoti tarkibini oʻzgartirish jarayonlarining oʻziga xos xususiyatlaridan biridir. Transmilliylashtirish va mintaqaviylashtirish asosida iqtisodiyotning chambarchas bogʻliqligi hisoblanadi. Shu asosida yagona jahon tarmogʻi, bozor iqtisodiyoti, geoiqtisodiy ot va uning infratuzilmalari shakllanmoqda, koʻp asrlar davomida xalqaro munosabatlarning asosiy xarakteri boʻlib kelgan davlat suvereniteti taʼsirining pasayishi sodir boʻlmoqda. Globalashuv jarayoni bu davlat tomonidan shakllantirilgan bozor tizimlari evolyutsiyasining natijasidir.

Buning asosiy natijasi – global mehnat taqsimoti, kapital, mehnat, ishlab chiqarish resurslarining dunyoviy miqyosdagi migratsiyasi (shuningdek, qoida tariqasida, konsentratsiya), qonunchilikni, iqtisodiy va texnologik jarayonlarni standartlashtirish, shuningdek, turli mamlakatlar madaniyati bir-biriga yaqinlashishi hamda birlashishidir. Globalashuv tizimli xususiyatga ega, yaʼni jamiyat hayotining barcha sohalarini qamrab oluvchi obyektiv jarayondir. Globalashuv natijasida dunyo oʻzining barcha subyektlari bilan bogʻlanib, tobe boʻlib bormoqda. Bir guruh davlatlar uchun umumiy boʻlgan muammolar sonining koʻpayishi va birlashtiruvchi subyektlarning soni va turlarining kengayishi mavjud.

Globalashuvning kelib chiqishi haqidagi qarashlar doimo munozarali boʻlib kelgan. Tarixchilar bu jarayonni kapitalizmning rivojlanish bosqichlaridan biri deb

hisoblaydilar. Iqtisodchilar bu jarayonni moliya bozorlarining transmilliylashuvidan ekanligini ta'kidlab kelishmoqda. Siyosatshunoslar demokratik tashkilotlarning keng tarqalishiga urg'u berishadi. Madaniyatshunoslar globallashuvning namoyon bo'lishini madaniyatning g'arbiylashuvi, jumladan, Amerika iqtisodiy ekspansiyasi bilan bog'lashadi. Globallashuv jarayonlarini tushuntirishda axborot texnologiyalari yondashuvlari mavjud. Siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy globallashuv bir-biridan farq qiladi. Mintaqaviylashtirish globallashuv subyekti bo'lib, texnologik va iqtisodiy rivojlanishning jahon qutblarini shakllantirishda kuchli kumulyativ samara beradi.

Shu bilan birga, „globallashuv“ so'zining kelib chiqishi ham yetakchi rolni ma'lum tarixiy bosqichlarda sodir bo'lgan xalqaro savdoning jadal o'sishiga ishora qilishini ko'rsatadi. Dastlab „jiddiy xalqaro savdo“ degan ma'noni anglatgan „globallashuv“ so'zini birinchi marta 1850-yillarning oxirida Karl Maks Fridrix Engelsga yozgan maktublaridan birida ishlatgan. U shunday deb yozgan edi: „Endi jahon bozori haqiqatan ham mavjud. Kaliforniya va Yaponiyaning jahon bozoriga chiqishi bilan globallashuv amalga oshdi“. Globallashuv jarayonlarida xalqaro savdoning xuddi shunday yetakchi roli, Marks davrida boshlangan oldingi globallashuv 1930-yillarda barcha rivojlangan davlatlar qattiq proteksionizm siyosatiga o'tgandan so'ng yakunlanganidan dalolat beradi..

Globallashuv nafaqat antiglobalistlar va ba'zi siyosatchilar (masalan, Ugo Chaves) tomonidan, balki bir qator iqtisodchilar va olimlar tomonidan ham tanqid qilinadi. Masalan, taniqli iqtisodchi Jozef Stiglits globallashuvning bir qator hozirgi tendensiyalarini keskin tanqid qiluvchi bir qancha kitoblar yozgan. Stiglits sanoatni vayron qilishini, ishsizlik, qashshoqlikning o'sishiga hissa qo'shishini, ilmiy-texnika taraqqiyotiga to'sqinlik qilishini va sayyoramizdagi ekologik halokatni kuchaytirayotganini ko'plab dalillar va misollar bilan isbotlaydi. U global

institutlarning siyosatini tanqid qiladi: JST, XVF, uning fikricha, globallashuv va uning mafkurasi (erkin savdo, xomashyodan erkin foydalanish, global patent huquqi, dunyo sifatida „qog‘oz“ dollar va evrodan foydalanish valyutalar, xalqaro institutlarning ichki siyosatga aralashuvi va boshqalar; bir qancha rivojlangan mamlakatlar manfaatlarini ko‘zlab, sayyoramizning aksariyat mamlakatlari zarariga ishlaydi. Globallashuv ekologik muammolarga ham ijobiy, ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shunday qilib, globallashuv tanqidchilari xalqaro mehnat taqsimotining rivojlanishi bilan ko‘pchilik xavfli ishlab chiqarishlar ekologik muammolarni hal qilishga qodir bo‘lmagan kam rivojlangan mamlakatlarga o‘tayotganini ta’kidlamogda. Bu nafaqat ushbu alohida shtatlarda, balki butun dunyoda ekologik vaziyatning sezilarli darajada yomonlashishiga olib keladi. Bundan tashqari, globallashuv tufayli chiqindilarni birinchi dunyo mamlakatlaridan rivojlanayotgan mamlakatlarga o‘z hududlarida yo‘q qilish uchun tashish kabi amaliyot mavjud. Biroq, bu mamlakatlarda texnologiyalarning nomukammalligi tufayli qayta ishlash ancha yomon.

Savdo va kapital oqimlarini erkinlashtirish bilan tavsiflangan globallashuv xalqaro raqobatni kuchaytirayotganiga ham e‘tibor qaratiladi. Raqobatda g‘alaba qozonish uchun biznes vakillari o‘z shtatlaridan mehnat qonunlarini soddalashtirishni talab qila boshlaydilar, ular o‘ta qattiq mehnat qonunlari globallashuv talablariga javob bermaydi, bu esa moslashuvchan mehnat bozorini talab qiladi. Natijada "pastki sari poyga"ga, ya‘ni rivojlangan mamlakatlarda ishchilar huquqlarining kamroq himoyalanihiga olib keladi. Rivojlangan mamlakatlarda ilgari kafolatlangan mehnat munosabatlarini xavfli va himoyalangan munosabatlarga aylantirish tendensiyasi mavjud bo‘lib, ular shartnomaviy ish, cheklangan muddatga mehnat shartnomasi, ijtimoiy kafolatlarsiz yoki umuman ijtimoiy kafolatlarsiz to‘liqsiz ish kuni kabi bandlik turlarini o‘z ichiga

oladi. Shu munosabat bilan ular prekariat haqida gapiradilar. Ba'zi rus sotsiologlari global raqobat va postindustrial jamiyatga o'tish natijasida rivojlangan mamlakatlarda ishsizlik yaqin o'n yilliklarda mehnatga layoqatli aholining 40 % dan 70 % gacha bo'ladi, deb hisoblaydilar. Masalan, Rossiyada, Rosstat ma'lumotlariga ko'ra, iqtisodiy faol aholining qariyb 20 foizi allaqachon "soyadagi bandlik" da, mehnatga layoqatli aholining 40 foizdan ortig'i rasmiy ish bilan ta'minlanmagan.

Ba'zi sotsiologlarning ta'kidlashicha, globallashuv tug'ilish darajasining pasayishiga yordam beradi. Boshqalar esa globallashuvdan AQSh tomonidan o'zining geosiyosiy raqiblarini zaiflashtirish yoki yo'q qilish vositasi sifatida foydalanilmoqda, deb ta'kidlaydi. Boshqalar shuni ko'rsatadiki, globallashuv spekulativ iqtisodiyotning o'sishiga, tovarlarni ishlab chiqarish va sotishni monopollashtirishga va boylikni kichik guruh („dunyoning hukmron sinfi“) foydasiga qayta taqsimlashga yordam beradi.

Globallashuv tarafdorlari barcha zamonaviy jarayonlar va ular bilan bog'liq salbiy hodisalar tabiiy va ularni nazorat qilib bo'lmaydi, deb ta'kidlaydilar. Globallashuv tanqidchilari, aksincha, yirik davlatlar ikkinchisining salbiy ta'sirini sezilarli darajada kamaytirishga qodir ekaniga aminlar. Ularning fikriga ko'ra, bunga barcha sohalarda oqilona proteksionistik siyosat olib borish orqali erishish mumkin: tashqi savdo sohasida, kapital harakati, immigratsiya, shuningdek, jahon valyuta tizimini isloh qilish orqali. Zamonaviy jahon iqtisodiyotiga alternativa, ularning fikricha, 10-20 ta milliy yoki mintaqaviy iqtisodiyotni („erkin savdo zonalar“) shakllantirish bo'lishi mumkin, ular global iqtisodiyotning salbiy ta'siridan proteksionizm va oltin bilan himoyalaniishi kerak.

Ba'zi tadqiqotchilar (D.Stiglitz, N. Xomskiy) transmilliy korporatsiyalar tomonidan dunyoga tatbiq etilgan neoliberal versiyasi bilan globallashuvni ko'p

qirrali va ob'ektiv jarayon sifatida aniqlamaslikka chaqiradi va maksimal foyda olishga va rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasidagi farqni kengaytirishga qaratilgan va globallashuvning boshqa kontsepsiyasini taklif qiladi. Jahon Ijtimoiy Forumi (umuman globallashuvga qarshi kurashayotgan antiglobalistlardan farqli o'laroq) xalqaro kapitalning kuchini kamaytirishga va dunyoda katta ijtimoiy adolatga erishishga qaratilgan (alterglobalizm).

Darhaqiqat, globallashuv jarayoni hozirda hayotimizga tobora tez va chuqur kirib kelmoqda. Globallashuv jarayonidan ikki xil maqsadda – ezgulik va yovuzlik yo'lida foydalanish mumkin. Ezgulik yo'lidagi harakatlar davlatni va jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiladigan bo'lsa, yovuzlikni maqsad qilgan taraqqiyot mahsuli esa buning tamomila aksidir. Globallashuv jarayonida tahdidlar masalasiga to'xtaladigan bo'lsak, u barcha sohalarda bo'lgani kabi ma'naviyatga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Globallashuv hamda milliy madaniyat, ya'ni qadriyatlar, urf-odat va an'analar majmuyi jamiyatda o'zaro murakkab, shuningdek o'zaro bog'liq jarayonlarni tashkil etadi. Shuningdek, xalqlarning madaniyatiga kuchli ta'sir etuvchi hodisa sifatida o'rganiladi. U dunyoda iqtisodiy integratsiyaning ijobiy omili va milliy iqtisodiyotning natijali o'zgarishga ko'makchi sifatida qabul qilingan. Globallashuv natijasida turli madaniyatlar va xalqlar bir-biriga yaqinlashib boradi. Bu o'z navbatida yangi g'oyalar, texnologiyalar va bilimlarning ommaviy ravishda tarqalishiga sabab bo'lmoqda. Internet va boshqa kommunikatsiya vositalari orqali dunyo bo'ylab ma'lumot almashinuvi soddalashgan. Yangi global iqtisodiy tizim va madaniy muhitda bir-birini tushunish va muloqot qilish imkoniyatlari oshmoqda. Biroq, globallashuv jarayonida ba'zi milliy madaniyatlar o'ziga xosligini yo'qotish xavfiga duch kelmoqda, chunki global madaniyatning ommaviy turlari ko'pincha kichik va an'anaviy madaniyatlarni so'nishiga olib keladi.

Milliy madaniyatning o'rni. Milliy madaniyatlar jamiyatning o'ziga xosligini, tarixini, an'analarini va qadriyatlarini saqlab qolishga yordam beradi. Har bir millat o'zining madaniy merosi orqali o'zligini anglashadi va kelajak avlodlarga o'z tarixi, urf-odatlarini va adabiyotini yetkazadi. Milliy madaniyatlar globallashuv jarayonida ham o'zining noyobligini saqlab qolishi mumkin, masalan, turli milliy festival va marosimlar orqali. Boshqa tomondan, milliy madaniyatning o'ziga xosligini saqlash, global madaniyat bilan hamohanglikni topishning nozik masalasidir.

Milli madaniyat haqida gapirganda globallashuv va milliy madaniyatning sinergiyasi borasida gapirish ham joizdir. Globallashuvning ta'siri ostida milliy madaniyatlar yangi shakllarini topishi mumkin. Misol uchun, global muzika, moda, kino sanoati va internet platformalarida milliy madaniyatlarning o'ziga xos xususiyatlari aralashib, yangi madaniy shakllar, turli madaniy o'zgarishlar vujudga keladi. Bunday o'zgarishlar jahon madaniyatining boyishiga yordam beradi, lekin bu jarayon har bir millatning madaniy merosini saqlab qolish zaruratini ham taqozo etadi. **Shuningdek, jamiyatdagi o'rni esa** Globallashuv va milliy madaniyat o'rtasidagi muvozanat jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Globallashuv jamiyatni dunyoqarashni kengaytirishga, yangi imkoniyatlarga va inqilobiy o'zgarishlarga olib keladi. Shu bilan birga, milliy madaniyatni saqlash jamiyatni o'zining an'anaviy qadriyatlariga hurmat bilan qarashga undaydi. O'z madaniyati bilan faxrlanib yashash, o'z tarixini va urf-odatlarini bilish, jamiyatda etnik va madaniy xilma-xillikni qadrlash — bu barcha milliy madaniyatning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlaydi. Shu sababli, globallashuv va milliy madaniyat o'rtasida o'zaro hurmat va tushunish asosida muvozanatli jamiyatni yaratish juda muhimdir. Bu jarayonlar bir-birini to'ldirgan holda, jamiyatning rivojlanishiga va birligi uchun ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Globallashuvning ijobiy jihatlari

- Globallashuv turli madaniyatlarning bir-biriga yaqinlashishiga yordam beradi. Bu xalqning yangi g'oyalar, san'at shakllari, an'analar va urf-odatlar bilan tanishishiga imkon yaratadi.

Misol uchun, musiqaning, san'atning va kino sanoatining global tarqalishi odamlar uchun yangi madaniy imkoniyatlarni ochadi.

- Global bozorlar orqali xalq yangi iqtisodiy imkoniyatlarga ega bo'lishi mumkin. Yangi ish o'rinlari, biznes imkoniyatlari va innovatsiyalar xalq uchun farovonlikni oshirishi mumkin.

- Globallashuv xalq uchun ta'lim olishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Dunyo bo'ylab bilim va ilm-fan sohasidagi yangiliklar va tadqiqotlar ularga kengaygan imkoniyatlarni taqdim etadi. Xalq xalqaro miqyosda ta'lim olish va ilmiy ishlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shu bilan birgalikda, milliy madaniyatning ijobiy jihatlari to'xtaladigan bo'lsak:

- Milliy madaniyat xalqning tarixini, an'analarini va qadriyatlarini saqlashga yordam beradi. Bu o'zligini anglash va o'z madaniyatiga hurmat bilan qarashni ta'minlaydi, bu esa xalqning o'zaro birdamligini mustahkamlaydi.

- Milliy madaniyat, odatda, ijtimoiy qadriyatlar va urf-odatlar orqali ijtimoiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Bu ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, xalq o'rtasida uyg'unlik va hamjihatlikni oshiradi.

- O'z milliy madaniyatini saqlash xalqning o'zini hurmat qilishi va o'zining noyobligini anglashiga yordam beradi. Bu ham milliy g'ururni oshiradi.

Ammo har bir unurning ijobiy Tomoni bo'lganidek salbiy tomonlari ham mavjud. Xususan, globallashuvning salbiy jihatlari:

- Globallashuv orqali turli madaniyatlar bir-biriga yaqinlashganda, ba'zi kichik va an'anaviy madaniyatlar o'ziga xosligini yo'qotishi mumkin. Masalan, global brendlar va ommaviy madaniyat (kino, musiqa va moda) kichik madaniyatlarni "yutib" yuborishi va ularning o'ziga xosligini yo'qotishiga olib kelishi mumkin.

- Globallashuvning salbiy jihatlari orasida iqtisodiy farqning kattalashishi ham mavjud. Ba'zi xalqlar globallashuvdan foyda ko'rishsa, boshqalari ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ortda qolishi mumkin. Bu esa ijtimoiy notenglikni oshiradi va tartibsizliklarga olib kelishi mumkin.

- Yangi global madaniyatlarning keng tarqalishi ba'zida odamlarni o'z milliy madaniyati va qadriyatlaridan uzoqlashtirishi mumkin. Odamlar global madaniyatning ta'siri ostida o'ziga xosligini unutib qo'yishlari mumkin.

Milliy madaniyatning salbiy jihatlari:

- Ba'zida milliy madaniyat an'anaviy qadriyatlar va urf-odatlariga bog'lanib, zamon bilan moslashishga qiynaladi. Bu, ayniqsa, yangi texnologiyalar va global rivojlanishlar davrida xalqni orqaga tortishi mumkin.

- Agar milliy madaniyat haddan tashqari konservativ bo'lsa, xalq global jarayonlarga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Bu xalqning rivojlanishiga to'sqinlik qilishi va jahon bilan integratsiya qilishni qiyinlashtirishi mumkin.

- Madaniyat ba'zida yangiliklarga qarshi bo'lishi mumkin, bu esa jamiyatda stagnatsiyaga olib keladi. Odamlar yangi g'oyalar va ixtirolarni qabul qilishda sekinlashishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, globallashuv va milliy madaniyatning xalq uchun ijobiy va salbiy jihatlari bir-biriga bog'liq bo'lib, ularning o'zaro muvozanatli rivojlanishi jamiyatning barqarorligini ta'minlaydi. Globallashuv xalqni yangi

imkoniyatlar bilan ta'minlasa, milliy madaniyat uning o'ziga xosligini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, har ikkala jarayonning salbiy jihatlari ham mavjud bo'lib, bu salbiy ta'sirlarni bartaraf etish uchun global va milliy madaniyatlar o'rtasida doimiy muvozanatni saqlash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. M.S.Xajjiyeva. F.F.Xatamov. F.B.Matyaqubova Globallashuv asoslari. O'quv qo'llanma. Samarqand: – "SamDCHTI" nashriyoti, 2023. – 160 bet.
2. Botir VALIYEV, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi, "Xalqaro munosabatlar va ijtimoiy fanlar" kafedrasida dotsenti. Globallashuv sharoitida "ommaviy madaniyat"ning dunyo xalqlari hayotiga ta'sir etishi // https://iaau.uz/oz/news/2182?utm_source=chatgpt.com
3. Behzod Mamadiyev, "Ma'rifat" gazetasidan. Zamonaviy dunyoda ma'naviyat yoxud globallashuv insonni tanazzulga boshlaydimi? 2013//https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/oila-va-jamiyat/zamonaviy-dunyoda-ma-naviyat-yoxud-globallashuv-insonni-tanazzulga-boshlaydimi?utm_source=chatgpt.com
4. Artiqova A. "OMMAVIY MADANIYAT" NING SALBIY TA'SIRI VA UNING OLDINI OLISH YO'LLARI. B-49-53. 2022.
5. Арисланбаева З. Е. "Национальная культура в эпоху глобализации". С-442-445. 2024
6. Abercrombie N, Hill S and Turner B.S. The Dominant Ideology Thesis. London: George Allen & Unwin. 1980

**TURKIY XALQLARNING ENG QADIMGI YOZMA
YODGORLIKLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy fanlar fakulteti 2 - kurs talabasi

Bektoshev G'iyosiddin Saxriddin o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqola, Turkiy xalqlarining eng qadimgi yozma yodgorliklarida ta'lim-tarbiya masalalarini chuqur tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqola, shuningdek, turli tarixiy davrlar va ijtimoiy qatlamlardagi ta'lim tizimi o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni ham tahlil etadi. Turkiy xalqlarining qadimiy yozma manbalaridagi ta'lim-tarbiya haqidagi g'oyalar, hozirgi kunda ham turk pedagogikasining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ushbu ilmiy izlanishlar, qadimiy Turk ta'limi va tarbiyasining asosiy tamoyillari, ularning jamiyatga ta'siri va o'rganishning dolzarbligi haqidagi yangi yondashuvlarni taklif etadi. Maqolada nafaqat tarixiy manbalar, balki zamonaviy pedagogika bilan taqqoslash orqali qadimiy va zamonaviy ta'lim tizimlari o'rtasidagi aloqalar ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Turk xalqlari, qadimiy yozma yodgorliklar, ta'lim, tarbiya, Kutadg'u Bilig, Avesto, axloqiy qadriyatlar, pedagogika, tarbiyaviy tamoyillar, ilm-fan, ma'naviyat, yosh avlod.

Аннотация: Данная статья посвящена углубленному анализу образовательных проблем в древнейших письменных памятниках тюркских народов. В статье также анализируются сходства и различия образовательной системы разных исторических периодов и социальных слоев. Представления об образовании в древних письменных источниках тюркских народов до сих пор играют важную роль в развитии турецкой педагогики. Это исследование предлагает новые подходы к основным принципам древнетурецкого образования и обучения, их влиянию на общество и актуальности обучения. В

статье показаны связи античной и современной образовательных систем путем сравнения не только исторических источников, но и современной педагогики.

Ключевые слова: тюркские народы, древние письменные памятники, образование, обучение, Кутаджгу Билиг, Авеста, нравственные ценности, педагогика, принципы воспитания, наука, духовность, молодое поколение.

Abstract: This article is devoted to an in-depth analysis of the issues of education and upbringing in the oldest written monuments of the Turkic peoples. The article also analyzes the similarities and differences between the education systems of different historical periods and social strata. The ideas about education and upbringing in the ancient written sources of the Turkic peoples still play an important role in the development of Turkish pedagogy today. This scientific research offers new approaches to the basic principles of ancient Turkic education and upbringing, their impact on society and the relevance of learning. The article shows the connections between ancient and modern educational systems not only through historical sources, but also through comparison with modern pedagogy.

Keywords: Turkic peoples, ancient written monuments, education, upbringing, Kutadg'u Bilig, Avesta, moral values, pedagogy, educational principles, science, spirituality, young generation.

Turkiy xalqlarining eng qadimgi yozma yodgorliklari, nafaqat ularning tarixiy o'tmishini, balki madaniy va ma'naviy qadriyatlarini, jamiyatda ta'lim va tarbiya sohasidagi o'rni haqida ham qimmatli ma'lumotlar beradi. Ta'lim, ayniqsa qadim Turkiy jamiyatida nafaqat bilim olish, balki jamiyatda o'z o'rnini topish va ijtimoiy muhitda to'g'ri faoliyat ko'rsatish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirish

vositasi sifatida qaralgan. Turkiy xalqlarining qadimiy yodgorliklarida ta'lim va tarbiya tizimi, o'zining an'anaviyligi, jamiyatdagi qatlamlarga mos ravishda farqlanishi bilan ajralib turadi. Shunday qilib, yuqori tabaqa vakillari uchun ta'lim, ko'proq axloqiy fazilatlarni, rahbarlik va hukmronlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lsa, keng omma uchun esa hayotiy ko'nikmalar, mehnat, jamoaviy ruh, o'zaro hurmat va adolat kabi qadriyatlarni tarbiyalashga e'tibor qaratilgan. Bu jarayonlar orqali qadimiy Turkiy jamiyati nafaqat o'zining axloqiy va ma'naviy qadriyatlarini saqlab qolish, balki ularni avloddan-avlodga etkazishning samarali yo'llarini yaratgan. Ta'lim-tarbiya masalalari qadim Turkiy jamiyatining asosiy poydevorlaridan biri bo'lib, aynan shu asarlarda ta'lim va tarbiya sohasidagi qadriyatlar jamiyatdagi ijtimoiy adolat, hamjihatlik, mehnatsevarlik va axloqiy fazilatlar bilan chambarchas bog'langan. Yodgorliklardagi ta'lim g'oyalari, hozirgi zamonaviy pedagogika nazariyalari bilan taqqoslaganda, ularda yosh avlodni shakllantirish va tarbiyalashda jamiyatning maqsadlari, qadriyatlar va normativlari qanday aks etganligini o'rganish imkonini beradi.

Zardushtiylik jahon dini sifatida Markaziy Osiyoda, yana ham aniqrog'i Katta Xorazmda shakllangan. Prezidentimiz Islom Karimov o'z asarlarida o'zbeklar jahon maydonida kuni-kecha paydo bo'lgan xalq emasligini, bizning millatimiz, xalqimiz ko'hna Xorazm zaminida «Avesto» paydo bo'lgan zamonlardan buyon o'z hayoti, madaniyati, tarixi bilan yashab kelayotganini ilmiy jihatdan isbotlab berdi. Aynan Katta Xorazmda yaratilgan zardushtiylik dinining muqaddas kitobi "Avesto" ajdodlarimizning ko'p ming yillik tarixi, ijtimoiy-iqtisodiy hayoti, madaniyati, ma'naviyati, tili, yozuvi, urf-odatlarini, an'ana va qadriyatlarini, ta'lim-tarbiya tizimi va pedagogik qarashlarini o'rganish uchun bebaho yozma manbadir. I.A.Karimov ta'kidlaganidek: "Eng mo'tabar, qadimgi qo'lyozmamiz "Avesto"ning yaratilganiga 3000 yil bo'lyapti. Bu nodir kitob bundan XXX asr muqaddam ikki daryo oralig'ida,

mana shu zaminda umrguzaronlik qilgan ajdodlarimizning biz avlodlarga qoldirgan ma'naviy, tarixiy merosidir. "Avesto" ayni zamonda bu o'lkada buyuk davlat, buyuk ma'naviyat bo'lganidan guvohlik beruvchi tarixiy hujjatdirki, uni hech kim inkor etolmaydi".[1] Shu boisdan milliy g'oya va milliy istiqlool mafkurasini barcha yurtdoshlarimizning ma'naviy boyligiga, dunyoqarashning negiziga aylantirish asosiy maqsad qilib qo'yilgan davrda talabalami ko'p ming yillik tarix, betakror madaniyat va ma'naviy meros hamda qadriyatlarga ega ekanligimizni ("Avesto"da bayon qilingan maiumotlar va g'oyalar asosiyda) his etib yashashga o'rgatish muhimdir.

Tarixiy-ilmiy manbalaming ko'rsatishicha, "Avesto"ning dastlabki matni 1000 fasldan, 21 ta nask (kitob)dan iborat bo'lgan. Abu Rayhon Beruniy "Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar" asarida yozishicha: "Podshoh Doro ibn Doro xazinasida Abistonning o'n ikki ming ho'kiz terisiga tillo bilan bitilgan bir nusxasi bor edi. Iskandar otashxonalami vayron qilib, ularda xizmat etuvchilami o'ldirgan vaqtida uni kuydirib yubordi. Shuning uchun o'sha vaqtdan beri Abistonning beshdan uch (ya'ni o'n sakkiz naski) qismi yo'qolib ketdi. Abisto o'ttiz nask edi: majusiylar qo'lda o'n ikki nask chamasi qoldi...".[2]

O'zbekistonda mustaqillik tufayli o'zbek xalqining iste'dodli shoiri Asqar Mahkam 1991-yildan boshlab "Avesto"ni sharhu istilohlar bilan o'zbek tiliga o'girib, "Guliston" jurnalida bosish va 2001-yilda tarjima qilingan materiallarni esa alohida 384 betdan iborat kitob tarzida xalqimizga yetkazishdek xayrli ishni amalga oshirdi. "Avesto" kitobida o'z davrining ta'lim-tarbiya muammolari bilan bog'liq ilg'or g'oyalar ilgari surilgan. "Avesto"da oila, sog'lom avlodning paydo bo'lishi, benuqson naslning tug'ilishi uchun zarur bo'lgan sog'lom turmush tarzi, naslning sog'lomligi, zurriyotning pokizaligi, uning aqliy, axloqiy, ruhiy, jismoniy, ma'naviy-ma'rifiy tarbiyasi xususida qayg'urish birinchi o'ringa qo'yilgan.

Ma'lumki, qadimdan ajdodlarimiz mustahkam oila qurish, naslni sog'lom qilib ulg'aytirish, bolalarni komil inson qilib tarbiyalash orzusi bilan yashab kelgan. Shuning uchun ham "Avesto"da oila va oilaviy tarbiya masalasiga katta ahamiyat berilib insoniy burch faqat axloqiy yol-yo'riqlarni o'zlashtirishdan iborat bo'lmay, balki insonning oilaviy turmushining saodatli va xushchaqchaq bo'lishi, yaxshi yor va yaxshi farzand to'g'risida o'ylashi zarurligi ham alohida uqtiriladi. Zero, yosh ota-onalarning hamma narsani yaratuvchi, barcha bilimlar moyasi, bandalarga tafakkur in'om etuvchi Yazdonga iltijo qilib, o'zlariga bilimli, o'qimishli va ishbilarmon farzand ato etishni so'rashlari ham buning dalilidir: "Menga xonadonim, qishlog'im, shaharu mamlakatim shuhratini dunyoga ko'z-ko'z qiladigan o'qimishli, ishbilarmon sog'lom o'g'lon ber".[3]

Darhaqiqat, inson o'z hayot yo'lini tanlar ekan, zimmasiga olgan majburiyat va oilaviy burchni bajarishga mas'uldir. "Avesto"da ta'kidlanishicha, o'smirlar 15 yoshga to'lganda balog'atga yetgan va turmush qurish huquqiga ega hisoblanganlar. Lekin yoshlarning o'zboshimchalik qilib oila qurishlariga yo'l qo'yilmagan. Oila qurish jamoa, ota-ona izmida bo'lgan. Shu sababli jamoa va ota-onalar bo'lajak kelin va kuyovlarni tanlashda obdon o'ylab ish ko'rganlar. Har jihatdan benuqson bo'lgan yigitga qaddu qomati, rangi ro'yi mos sog'lom qiz tanlangan va uning nasl-nasabi surishtirilgan. Chehrasi yoki terisida nuqsoni bor, oq, qora, qizil dog'i mavjud bo'lgan qizlar kelinlikka, yigitlar esa kuyovlikka tanlanmagan, ya'ni zardushtiylik aqidasi, "Teng-tengi bilan" hikmatiga rioya qilingan. "Avesto"da ta'kidlashicha, agar erkak zurriyot qoldirish qobiliyatiga ega bo'lsa-yu, ammo uylanmasa, unga tamg'a bosilgan yoki u beliga doimo og'ir temir kamar bog'lab yurishga majbur etilgan. Yer yuzida inson zurriyotining ko'payishiga qarshi chiqib, turmush qurmay yurgan qiz qopga solinib, 25 qamchi kaltaklangan.[4]

“Avesto”dan keltirilgan yuqoridagi dalillar shuni ko‘rsatadiki, zardushtiylik dini paydo bo‘lgan dastlabki paytlardanoq otashkada - ibodatxonalar qoshida maktablar tashkil etilib, koinlar tomonidan bolalarning ta‘lim-tarbiya tizimi ishlab chiqilgan. Ularning ta‘lim-tarbiya tizimi quyidagi tartibda amalga oshirilgan:

- a) diniy va axloqiy tarbiya;
- b) jismoniy tarbiya;
- d) o‘qish va yozishga o‘rgatish.

Bolalarga diniy tarbiya berish, asosan, 7 yoshdan boshlangan; o‘g‘il bolalar 7 yoshga to‘lganda, ularga oq ipakdan tikilgan “muqaddas ko‘ylak” kiydirish marosimini jamoa oqsoqoli, koinlar, ota-onalar ishtirokida o‘tkazish rasm bo‘lgan. Shu tariqa ta‘lim tizimida koin ustozlar hamda o‘quvchilar ham oq ipak matodan tikilgan chakmon ko‘ylak kiyib, ustidan 72 xil rangdagi harir ipakdan to‘qilgan belbog‘ bilan bellarini bog‘lab yurishlari shart bo‘lgan. Qish paytlarida ham asosiy libos ustidan “sidra”, ya‘ni shu kiyimni kiyish odat tusiga kirgan. O‘g‘il bolalar bunday “muqaddas ko‘ylak” yoki “sidrapo‘shlik” udumini bajarish marosimi paytida ustoz-koinlar bilan bir safda quyoshga qarab sajda qilib turishgan. Koin-ustozga qo‘shilib bolalar ham muqaddas “Avesto”dan ezgulik va yaxshilik ma‘budasiga madadkor kuchlarni ulug‘lovchi qasamyodlarni takrorlashgan: “Men zardushtiylik diniga sodiq bo‘lishga tantanali va‘da beraman, men yaxshi fikrlar, yaxshi so‘zlar, yaxshi ishlarga ishonaman”. Zardushtiylik ta‘limotida ilm-ma‘rifatning kuchiga qattiq e‘tiqod qilingan va jamiyat hayotida ham oqibat natijada ilmu hikmat yutib chiqadi, deb hisoblangan. “Avesto”da yuqorida keltirilgan dalillar shuni ko‘rsatadiki, qadimgi ajdodlarimiz bolalarning faqat benuqson tug‘ilishiga va chaqaloqligidan jismoniy tarbiyasiga jiddiy e‘tibor beribgina qolmasdan, shuningdek, ularning aqlan yetuk bo‘lishiga, ya‘ni ilimli bo‘lishiga, hikmat

o‘rganishiga, ma’naviy sof bo‘lishiga, yaxshilik va ezgulik xislatlarini egallashlariga ham bevosita g‘amxo‘rlik qilishgan. Qisqasi, bolalarda axloqiy, aqliy, jismoniy xislatlarni, mehnatsevarlik, ishbilarmonlik, vatanparvarlik, rostgo‘ylik, saxiylik fazilatlarini tarbiyalashga jiddiy e‘tibor berilgan.[5]

Bu davrda ta‘lim-tarbiya tizimining sinfiy xarakterga ega bo‘lganligi sababli, diniy, axloqiy va harbiy-jismoniy tarbiyani amalga oshirish barcha tabaqadagi kishilarning farzandlari uchun majburiy bo‘lsa-da, ammo o‘qish, yozish, hisoblash (sanash)ni, davlatni boshqamv asoslarini, ya‘ni huquqshunoslikni, harbiy hunarni zodagonlarning bolalariga saroy va ibodatxonalar qoshidagi maktablarda tajribali ustoz-muallim koinlar va mashhur lashkarboshilar puxta o‘rgatishgan.

“Avesto”da ekologik tarbiya masalalariga, ya‘ni tabiatni, yer, suv, daraxt, o‘simlik, jonivorlami e‘zozlashga, yerni ishlatib, sug‘orib, bog‘- rog‘, ekinzor qilishga, chorvani, ayniqsa, yilqichilikni rivojlantirishga, suvni muqaddas tutishga alohida e‘tibor berilgan. Ekologiya qonunlarida 4 ta narsa: Yer, olov, suv va havoni ifloslantirish qattiq gunoh, deb qayta-qayta eslatiladi. “Avesto”da bu to‘rt unurni ifloslantirgan kimsalarga nisbatan og‘ir jazo ham belgilangan. Muqaddas kitob o‘g‘itlariga rioya etmay, shunday gunohni sodir qilganlarga 400 qamchi urish jazosi belgilab qo‘yilgan. Eng baquvvat odam ham bu jazoning oxirigacha dosh bera olmasligini o‘ylasak, tabiatga nopisand munosabatda bo‘lgan kimsa boshiga tushgan qismat ayni kezda o‘lim jazosi bilan tengligi ma‘lum bo‘ladi” Shuningdek, ko‘cha eshigi yoniga axlat to‘plab qo‘ygan xonadon sohibiga jamoa oqsoqolining hukmi bilan 25 qamchi, hovuz yoki chashmadan nopok ko‘za yo chelakda suv olgan shaxsga 5 qamchi urilgan. Anhor va ariq bo‘ylarida mol boqishga, otlarni boqishga mxsat etilmagan: quduq va hovuz suvlarini iflos qilganlarga katta jarima solingan. Bundan tashqari, ichimlik suv manbalari sohiliga mevali daraxt o‘tkazmaslik ham

odamlaming xususan, yosh avlod sog‘lig‘ini saqlash, har xil kasaliklaming oldini olishda muhim omillardan hisoblangan.[6]

Tarixiy manbalardan ma‘lumki, milodiy eraning V-VI asrlaridan boshlab, Qora dengiz bo‘ylari va Dunay sohillaridan to janubiy Sibir va Mo‘g‘uliston yerlarigacha, Volga bo‘ylari va Ural tog‘i etaklaridan Afg‘onistongacha, shuningdek, Oltoy o‘kasidan Yettisuv via Markaziy Osiyo yerlarigacha turli xalqlar va qabilalarni birlashtiruvchi Buyuk Turon xoqonligi (yoki Ko‘k Turk Xoqonligi – “ko‘k” bu o‘rinda “osmoniy”, “muqaddas” ma‘nolarini anglatadi) shakllandi. Buyuk imperiya goh ma‘naviy yuksalish, goh tanazzul davrlarini boshdan kechirib, to milodiy eraning VIII asri boshlarigacha mavjud bo‘ldi. Bu davrda harbiy demokratiya qonunlari asta-sekin barqaror davlatchilik qoidalariga aylana bordi, umumturk adabiy tili va maxsus turkiy yozuvi hamda ta‘lim tizimi ishlab chiqilib, boy tarixiy-badiiy asarlar dunyoga keldi. Jumladan, “Kultegin bitiklari”, “Tunyo‘quq bitigi”, “Bilka qog‘on bitigi” singari tarixiy-badiiy asarlar o‘sha davr ajdodlarimiz tafakkur tarzi, orzu-armonlari, ma‘naviy-ma‘rifiy kamolot darajasini aks ettiradi. Ta‘kidlash joizki, ushbu bitiktoshlardagi muhim mavzu Vatan va millat, mustaqil davlatchilik, el-yurt tinchligi va odoblighi, xalqning yaktinligi, davlat ishlarini adolatli yuritish va yosh avlod ta‘lim-tarbiyasi g‘oyalaridir. Bu g‘oyalar bitiktosh mualliflari Yo‘llug‘ tigin, To‘nyo‘quq va boshqalar qalbida yuksak ehtirolarni tug‘dirgan va bu tug‘yon ularni o‘qigan bugungi yosh avlod diliga ham bundan XII asr burun qanday bo‘lsa, xuddi shunday kuchli ta‘sir ko‘rsata oladi. Zero, turkiy xalqlarning butunligi, yaktinligi, yurtboshining oqilligi va tadbirkorligi, bahodir (alp)lar shiddati va shijoati bugungi kunimizda ham yosh avlod uchun ibrat va namuna bo‘gulikdir.[7]

716-yilda taxtga o‘tirgan Bilka qog‘on nomidan uning jiyani, buyuk sarkarda Kulteginning nabirasi ulug‘ shoir Yo‘llug‘ tigin (tigin turkiyda “shahzoda” ma‘nosini bildiradi) Vatan va millat fidoyisi o‘z ajdodlari, bobosi va amakisining

shonli kurashlariga bag'ishlab yozgan yirik marsiya-dostonlarida millat va xalq(butun) boshini qovushtirish uchun o'z hayotini tikkan bahodir va tadbirkor yurt ulug'larini madh etdi, ulusning bosh manfaati, milliy davlatning yetakchi g'oyasi nima ekanligini yorqin

satrlarda ifodalab berdi:

Turk budunini biriktirib,
El tutunmog'ingizni bunda bitdim.
Yanglishib parchalanishingizni,
Yana bunda bitdim.
Ne-ne so'zim esa,
Mangu toshga bitdim.
Uni ko'ra biling,
Endigi turk buduni, beklar.[8]

Shuningdek, eng qadimgi Turk xoqonligi davriga oid yana bir yozma yodgorlik "Irq bitigi" ("Tabirnom")da turkiy xalqlaming turmush tarzi, axloqiy munosabatlari bilan bog'liq yaxshilik va yomonlik tush ta'birlari tarzida bayon etiladi. Tush ta'birlarida yomon hodisa-voqealar zamirida yomonlik yotishi ifodalanadi:

"Men olti boshli ilonman,
Oltin qorin-qursog'imni,
Qilich bilan chopib,
Mening tanamni yo'l chetiga,
Boshimni uyim yo'lga qo'yishdi", - deyishadi.
Bilib qo'ying: bu-yomon.[9]

Xulosa qilib aytganda, qadimiy Turkiy yodgorliklaridagi ta'lim-tarbiya masalalari bugungi pedagogika nazariyalarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'limning jamiyatni rivojlantirishdagi rolini to'g'ri tushunish va qadriyatlar asosida tarbiyalash jarayonlarini zamonaviy ta'lim tizimida tatbiq etish,

nafaqat o‘tmishdagi tajribalardan foydalangan holda, balki jamiyatning ma’naviy-axloqiy rivojiga katta hissa qo‘shadi. Shuningdek, qadimiy ta’lim tizimining bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini saqlab qolganligini va zamonaviy pedagogikada uni to‘g‘ri tatbiq etish zarurligini ko‘rsatib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Islom Karimov. Biz kelajagimizni o‘z qo‘limiz bilan quramiz. 7-jild. - Toshkent: “O‘zbekiston”, 1977
2. Abu Rayhon Beruniy. Tanlangan asarlar. I tom, - Toshkent: “Fan”, 1968
3. “Avesto”. Tarixiy - adabiy yodgorlik. Asqar Mahkam tarjimai. -Toshkent: “Sharq”, 2001
4. H.Boboyev, T.Do‘stjonov, S.Hasanov. “Avesto” - Sharq xalqlarining bebaho yodgorligi – Toshkent 2004
5. Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. – М.: “педагогика”, 1989, с 10
6. B.Do‘schonov. “Avesto” o‘gitlari. “Xalq so‘zi”, 2000-yil 19-may
7. N.Atayeva, F.Rasulova, M. Salayeva, S.Hasanov “Umumiy pedagogika” I kitob. -Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2012
8. A.Qayumov. Qadimiyat obidalari. –Toshkent, 1972
9. “Irk bitigi” (Ta’bimoma). Qadimiy hikmatlar. O‘zbek tiliga R.Rahmonov o‘g‘irgan. -Toshkent: “Adabiyot va sa’nat” nashriyoti, 1987

**HAR BIR ISMNING ORTIDA: ANIME ORQALI YAPON
MADANIYATIDAGI O‘ZLIKNI ANGLASH FALSAFASI
TADQIQI**

Qodirov Botirjon Xusan O`g`li

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Sharq filologiyasi fakulteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada yapon madaniyatida o‘zlikni anglash tushunchasi anime san’ati orqali tahlil etiladi. “Spirited Away” animesidagi obrazlar asosida ism va shaxsiyat o‘rtasidagi bog‘liqlik, “Ikigai” tushunchasi va madaniy ramzlarning inson ruhiyati shakllanishidagi o‘rni ilmiy yondashuv asosida yoritiladi. Maqola ilmiy-uslubiy yondashuvda yozilgan bo‘lib, anime san’atining chuqur ma’naviy va madaniy qatlamlarini yoritishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: anime, yapon madaniyati, ism falsafasi, shaxsiyat, identitet, ikigai, Spirited Away, kanji, o‘zlikni anglash, madaniy ramzlar.

Annotation: This article explores the concept of self-identity in Japanese culture through the lens of anime art. Using the characters from the anime *Spirited Away* as a basis, it examines the relationship between names and personality, the idea of *Ikigai*, and the role of cultural symbols in shaping the human psyche. The paper is written in an academic style and aims to highlight the deep spiritual and cultural layers present in anime art.

Keywords: anime, Japanese culture, name philosophy, personality, identity, Ikigai, Spirited Away, kanji, self-identity, cultural symbols.

Аннотация: В статье рассматривается понятие самобытности в японской культуре через призму аниме-искусства. На примере персонажей из аниме *Унесённые призраками* анализируется связь между именем и личностью,

концепция *Икигай* и роль культурных символов в формировании человеческой психики. Работа написана в научно-методологическом стиле и направлена на освещение глубоких духовных и культурных слоёв аиме-искусства.

Ключевые слова: аниме, японская культура, философия имени, личность, идентичность, икигай, Унесённые призраками, кандзи, самопознание, культурные символы.

Anime – bu Yapon madaniyatining o‘ziga xos ifodasi bo‘lib, u millatning orzu-umidlari, ichki kechinmalari va ijtimoiy kurashlarini aks ettiruvchi chuqur san’at shaklidir. U faqatgina ko‘ngilochar vosita emas, balki hayot falsafasini, madaniy qadriyatlarni va avlodlararo bog‘liqlikni mujassam etgan muhim madaniy hodisadir. Anime bugungi kunda nafaqat Yaponiya xalqi, balki turli xalqlar o‘rtasida ham madaniy ko‘prik vazifasini o‘tamoqda.

Anime obrazlar orqali nafaqat syujet voqealari balki inson tafakkuri, o‘zlikni anglash va ichki dunyoga sayohat qilish kabi murakkab ruhiy jarayonlarni ham tasvirlaydi. Har bir sahna, har bir xarakter insonning ruhiy holatini aks ettirib, ularni o‘z kechinmalari bilan yuzma-yuz kelishga undaydi. Shuningdek, animening o‘ziga xos estetikasi, musiqasi va sahnaviy dinamikasi uni oddiy multfilm yoki kino janridan ajratib turadi. Anime asarlari chuqur ma’no va ramzlar bilan boyitilgan bo‘lib, ular inson ongining nozik jihatlarini o‘rganish, shaxsiy rivojlanish va o‘zlikni anglash jarayonida muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Ko‘plab anime sahnalari qisqa vaqt Ichida tomoshabinga kuchli hissiy va ma’naviy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, animening ilmiy tahlili, ayniqsa shaxsiyat, identitet va madaniy qadriyatlar kontekstida, zamonaviy tadqiqotlar uchun dolzarb mavzulardan biridir.

Anime va adabiyot: Shaxsiyatni tasvirlash vositasi sifatida

Anime ko‘pincha bolalar uchun mo‘ljallangan multfilmlar bilan taqqoslanadi yoki oddiy ko‘ngilochar kino janri deb qaraladi.

Biroq, uning asosida mangalar – ya’ni adabiy voqelikka yaqin grafik romanlar yotgani bois, anime mazmun jihatidan adabiyotga yaqin turadi. Mangalar orqali yaratilgan syujetlar ko‘pincha psixologik chuqurlik, tarixiy kontekst, falsafiy g‘oyalar va ijtimoiy muammolarni o‘z ichiga oladi. Kitoblarda qahramonlarning ichki kechinmalari tasviriy tilda bayon qilinsa, animeda esa bu jarayon vizual va audial vositalar orqali kuchliroq ifodalanadi. Harakat, musiqa, ranglar va atmosfera tomoshabinga obraz bilan bevosita ruhiy aloqaga kirish imkonini beradi. Bu jihatlar, ayniqsa uzoq metrajli yoki ko‘p qismli animelarda, xarakter rivoji va shaxsiyat shakllanishi jarayonini chuqur ko‘rsatishga xizmat qiladi.

Yapon ismlari va o‘zlikni anglash

Yapon madaniyatida ismlar bejiz tanlanmaydi – ular shaxsning nafaqat tashqi, balki ichki mohiyatini, xarakterini va taqdirini ifoda etuvchi vositadir. Ism tanlash jarayoni yaponlar orasida muhim madaniy voqea hisoblanib, har bir ism ma’no, tarixiy asos va ramziy yuklamaga ega bo‘ladi. Aynan shu sababdan yapon ismlari orqali nafaqat shaxs haqida, balki butun jamiyatning qadriyatlarini, urf-odatlarini va madaniy tafakkuri haqida ham xulosa chiqarish mumkin. Yapon tilida ismlar asosan *kanji* – ya’ni xitoy iyerogliflari yordamida yoziladi. Har bir kanjining bir necha o‘qilishi va ma’nosi mavjud bo‘lib, u kontekstga qarab o‘zgaradi. Ismlarning bu xususiyati, ularni madaniy, ruhiy va falsafiy jihatdan chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.

“Spirited Away”: Ism va shaxsiyat o‘rtasidagi bog‘liqlik

Hayao Miyazakining “Spirited Away” (Sen to Chihiro no Kamikakushi) nomli animatsion filmi – ism, shaxsiyat va o‘zlikni anglash mavzusini ilmiy jihatdan o‘rganish uchun noyob namuna hisoblanadi. Syujet markazida turgan 10 yoshli Chihiro ismli qizning ruhlar dunyosiga tushib qolishi va u yerdan chiqib ketish uchun kurashi orqali insonning o‘zligini yo‘qotishi va uni qayta topishi jarayoni tasvirlanadi. Filmda Yubaba nomli sehrgar har bir yangi ishchini qabul qilarkan, uning ismidan bir qismini olib tashlaydi va yangicha ism beradi. Chihiro ham bu jarayonga duchor bo‘ladi – uning to‘liq “Chihiro” (千尋) ismidan faqat “Sen” (千) qismi qoldiriladi. Bu jarayon ramziy ma’noda shaxsiyatni, xotirani va insoniylikni yo‘qotish timsolidir.

“Chihiro” ismi ikki kanjidan iborat:

- 千 (chi) — ming, minglab
- 尋 (hiro) — izlash, chuqurlik

Shunday qilib, ismning to‘liq shakli “ming chuqurlik” yoki “chuqur izlash” ma’nosini anglatadi. Bu esa qahramonning ruhiy sayohatiga ishora qiladi. Uning ismidagi bir qismini yo‘qotishi orqali, shaxsiyatining bir qismi ham yo‘qoladi. Bu voqea shaxsiy o‘zlikni anglash va uni tiklash zaruratini ko‘rsatadi.

Haku obrazining ramziy tahlili

Filmda yana bir muhim obraz – Haku ham o‘z ismiga ega. Haku aslida daryo ruhi bo‘lib, uning ismining yozilishi quyidagicha:

- 白 (haku) – oq rang yoki tozalik
- Nigihayami Kohakunushi – “Kohaku daryosining xo‘jayini”

Haku o'zining asl ismini unutgan. Bu daryo qurib ketgani, ya'ni odamlar tomonidan yo'q qilingani sababli sodir bo'ladi. Shu tariqa, ismini yo'qotgan Haku, o'zligini ham unutgan bo'ladi. Bu voqea ekologik muammolar bilan bog'langan holda, madaniy va ma'naviy yo'qotishlar ramzi sifatida tasvirlanadi.

Haku va Chihiro o'z ismlarini eslab, o'zliklarini tiklashga erishishadi. Bu esa anime orqali insonning o'zini anglash, ruhiy barkamollikka intilish va hayotiy maqsadni topish g'oyasining ifodasi hisoblanadi.

Ikigai tushunchasi va shaxsiyat rivoji

“Spirited Away” animasida “Ikigai” tushunchasi ham muhim rol o'ynaydi. “Ikigai” (生き甲斐) – yapon tilida “hayot mazmuni” yoki “yashash sababi” degan ma'noni anglatadi. Bu tushuncha insonning jamiyatdagi o'rni, ichki motivatsiyasi va shaxsiy maqsadlarini uyg'un holda ifodalaydi.

- 生き (iki) – yashamoq
- 甲斐 (gai) – qiymat, sabab

Haku va Chihiro o'z “ikigai”larini topib, o'zlariga yuklangan ma'naviy vazifalarni anglaydi. Ularning o'zaro aloqasi, shaxsiy o'sish va jamiyat oldidagi mas'uliyat hissi orqali yanada kuchayadi. Bu jarayon, shaxsiyat shakllanishi va o'zlikni anglashda do'stlik va o'zaro ishonchning naqadar muhimligini ko'rsatadi.

Anime asarlarida qahramonlar o'z maqsadlarini topish, o'zligini anglash va o'z hayot yo'llarini tanlash yo'lida murakkab sinovlardan o'tadilar. Bu esa tomoshabinga ruhiy jihatdan yaqin tuyuladi. Ayniqsa, yosh avlod uchun anime ichki kechinmalarni anglash va hayotga nisbatan mustaqil qarashni shakllantirishda katta tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Chihiro va Haku misolida ko'rinadiki, inson o'z

nomini eslab qolgan holda, o'zligini ham saqlab qoladi. Ism — bu nafaqat so'z, balki esdalik, o'tmish, orzu va mas'uliyatning timsolidir. Yubaba tomonidan o'zgartirilgan yoki yo'q qilingan ism, shaxsiyatga berilgan zarba sifatida talqin qilinadi. Shu sababli, yapon madaniyatida ismlarning saqlanishi, o'tmish bilan uzviy bog'lanish va insoniylik tamoyillarini qadrlash deganidir.

Yapon an'analarida ismni unutish — bu shaxsni unutishdir. Bu nafaqat individual darajada, balki butun madaniy merosni yo'qotish bilan barobar holatdir. Shu jihatdan anime asarlarida ismlarning ramziy va semantik yuklamasi orqali o'zlikni yo'qotish va qayta tiklash kabi falsafiy mavzular yoritiladi. Shuningdek, anime doirasida ishlatiladigan metaforalar va ramzlar, yapon estetikasi – masalan, "mono no aware" (物の哀れ - o'tkinchilik go'zalligi) yoki "wabi-sabi" (侘寂-kamchilikdagi mukammallik) tushunchalarini ham aks ettiradi. Bular orqali shaxsiyat, o'zlik va hayot mazmuni haqida chuqur fikrlashga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Anime – bu yengil ko'ngilochar janr emas, balki inson ongining chuqur qatlamlarini yoritishga xizmat qiluvchi badiiy-falsafiy asardir. Ayniqsa, yapon madaniyatida ismlar va ularning ma'nosi inson shaxsiyatini ifodalovchi muhim belgilar sifatida qabul qilinadi. "Spirited Away" filmi misolida ko'rib chiqqanimizdek, ism – bu oddiy identifikator emas, balki shaxsning ichki mohiyatini aks ettiruvchi ramziy vositadir. Anime orqali yapon xalqi o'z falsafasi, tabiatga munosabati, shaxsiyatga bo'lgan qarashlari va ruhiy holatini namoyon etadi. Har bir ismning ortida insoniylik, madaniyat va tarix mujassam. Bu esa bizga nafaqat anime, balki butun yapon madaniyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Anime>
2. <https://www.bbc.com/news/business-14526451>
3. <https://gamerant.com/the-mythology-behind-spirited-away/>
4. https://ghibli.fandom.com/wiki/Spirited_Away
5. <https://www.championat.com/lifestyle/article-5068399-chtotakoe-ikigaj-kak-ego-najti-i-glavnye-principy-ikigaj.html>

THE ART OF WRITING: A COMPREHENSIVE TEACHING METHODOLOGY FOR CHILDREN

Malika Ramonberdieva

2nd year student of foreign philology department of
The Urgench State University named after Abu Rayhan Biruni

Scientific adviser: Ugiljon Akhmedova

English teacher Urgench State University

Annotation: Ushbu maqola bolalar uchun yozish ko'nikmalarining muhimligini va ular bu qobiliyatlarni rivojlantirishda duch keladigan qiyinchiliklarni yoritib beradi. Unda yozishga muhabbatni uyg'otishga, ijodkorlikni oshirishga va bolalarni ishonchli va samarali yozuvchi bo'lish uchun zarur vositalar bilan ta'minlashga qaratilgan o'qitish usuli taklif etiladi. Ushbu usul ijodiy yozuv topshiriqlari, tengdoshlar fikri va moslashtirilgan ko'rsatmalar kabi turli strategiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Yozuv, bolalar, o'qitish metodologiyasi, ijodiy yozuv, yozuv ko'rsatmalari, boshlang'ich ta'lim, "WriteRight" metodologiyasi, yo'naltirilgan mashq

Аннотация: Эта статья освещает важность навыков письма для детей и трудности, с которыми они часто сталкиваются при развитии этих способностей. В ней предлагается методика обучения, направленная на то, чтобы пробудить любовь к письму, повысить креативность и предоставить детям необходимые инструменты для того, чтобы стать уверенными и эффективными писателями. Этот подход включает различные стратегии, такие как задания для творческого письма, отзывы сверстников и адаптированные инструкции.

Ключевые слова: Письмо, дети, методика преподавания, творческое письмо, инструкции по письму, начальное образование, методика "WriteRight", направленная практика.

Abstract: This article highlights the importance of writing skills for children and the challenges they often encounter while developing these abilities. It offers a teaching approach aimed at encouraging a love for writing, enhancing creativity, and providing children with the necessary tools to become confident and effective writers. The approach includes various strategies such as creative writing prompts, peer feedback, and tailored instruction.

Keywords: Writing, children , teaching methodology, creative writing, writing instructions, primary education, "WriteRight" methodology, guided practice

Introduction: Writing is a fundamental skill that helps children express themselves creatively, communicate well, and think critically. In our modern world, having strong writing skills is important for doing well in school, finding job opportunities, and being active in society. However, many children find writing difficult, leading to feelings of frustration, anxiety, and a lack of confidence that can hinder their growth as writers. Traditional writing lessons often focus too much on grammar and strict rules, ignoring the importance of creativity, personal expression, and different learning styles. This can cause children to disengage from writing and shy away from the writing process. [4]. This article introduces a teaching approach aimed at solving these issues by encouraging a love for writing, sparking creativity, and giving children the tools they need to be confident and skilled writers. This approach uses various engaging strategies like personalized writing prompts, group writing activities, and helpful feedback. By creating a supportive and inspiring environment, this method helps children find their unique voices, improve their writing skills, and enjoy writing.

Materials and Methods

To create an effective writing curriculum, the following strategies are used:

1. Understanding Developmental Stages of Writing: Children's writing skills evolve gradually, starting from simple scribbles to forming letters and crafting sentences, eventually leading to coherent essays. Teachers need to adapt their approach according to each stage of development.

2. Interactive Writing Techniques:

- **Modeling:** Teachers show writing techniques by composing texts in front of students, thinking aloud as they proceed. This method helps children grasp the writing process.

- **Guided Practice:** After the modeling session, students practice writing with the teacher's support, focusing on specific areas like structure, grammar, and creativity.

- **Peer Review and Collaboration:** Encouraging students to share and critique each other's work enhances their understanding of writing and fosters teamwork skills.

3. Incorporating Creative Writing Activities: Activities like storytelling, using picture prompts, and role-playing ignite children's imagination and encourage self-expression through writing.

4. Use of Technology and Writing Tools: Using tools like word processors and grammar-checking software aids children in enhancing their writing skills while also promoting digital literacy.[1].

5. Intervention: The "WriteRight" Methodology intervention was a 10-week program conducted during regular school hours, focusing on:

Daily lessons targeted specific writing skills like topic sentences and transitions, instructors demonstrated writing strategies, veing their thought processes, students received personalized support through graphic organizers, sentence starters, and peer feedback, This program involved stages of brainstorming, drafting, revising, editing, and publishing, students learned narrative, persuasive,

and informative writing conventions. Google Docs facilitated collaborative writing, while Grammarly assisted in editing.

Results

The meticulous and consistent implementation of these highly engaging and thoughtfully designed pedagogical methods has yielded demonstrably positive and, indeed, transformative outcomes in a multitude of diverse educational environments, spanning various grade levels, socio-economic backgrounds, and cultural contexts. Children who have been actively and enthusiastically immersed in interactive and creatively stimulating writing activities have consistently demonstrated significant and measurable improvements across a broad spectrum of essential writing skills, exhibiting notable advancements in their overall linguistic competence and expressive capabilities. Specifically, these young learners have shown a marked enhancement in their ability to construct grammatically correct and stylistically sophisticated sentences, have cultivated a significantly broader and more nuanced vocabulary, and have gained a demonstrably clearer and more comprehensive understanding of the intricate elements that constitute a cohesive and compelling narrative structure.

Moreover, teachers and educators who have diligently incorporated these innovative methods into their instructional repertoire have consistently reported that such approaches have proven to be instrumental in fostering a heightened sense of self-assurance and confidence among their students with regard to their writing abilities, directly and positively impacting their overall attitude toward and interest in the multifaceted process of writing as a whole. When children are given the opportunity to actively engage in creatively stimulating and intellectually challenging tasks that resonate with their individual interests and passions, they often discover a profound sense of intrinsic joy in expressing their unique thoughts, ideas, and perspectives through the medium of the written word. This heightened

level of engagement not only serves to enhance their technical writing skills pertaining to grammar, vocabulary, and sentence structure, but also, and perhaps more importantly, fosters a genuine and enduring love for the subject matter, transforming writing from a chore into a cherished form of self-expression.

Consequentially, students who have benefited from these interactive and engaging methods are demonstrably more inclined to actively participate in classroom activities, take pride in the quality and craftsmanship of their written work, and exhibit a greater willingness to embrace new writing challenges with enthusiasm and a growth-oriented mindset. Overall, the consistent application of these interactive and engaging approaches has proven to be remarkably effective in not only improving the fundamental writing skills of young learners, but also, and perhaps more significantly, in nurturing a genuine and lifelong passion for the art and craft of writing, transforming them into confident, articulate, and self-assured communicators. This holistic approach creates a powerfully positive and self-reinforcing cycle of excitement, active learning, and burgeoning confidence in their burgeoning writing abilities, setting the stage for future academic success and lifelong self-expression. [3]

Discussion

While these diverse methods have demonstrated their effectiveness in various classroom settings, it remains of paramount importance to acknowledge the inherent diversity in individual learning preferences and adapt teaching strategies accordingly. Recognizing that students assimilate and process information through a multitude of unique modalities – be it visual, auditory, kinesthetic, or a combination thereof – it becomes readily apparent that a rigid, monolithic, one-size-fits-all instructional approach may prove to be inadequate, if not entirely ineffective, in catering to the multifaceted needs of every learner within a dynamic educational

environment. To propel the field of writing pedagogy forward, future research endeavors should prioritize rigorous investigation into the nuanced ways in which specific instructional approaches, such as collaborative peer reviews, the strategic integration of cutting-edge digital tools, and the incorporation of personalized feedback mechanisms, can demonstrably influence and optimize writing outcomes across a spectrum of student profiles. Furthermore, the deliberate cultivation of a nurturing and emotionally supportive learning environment, one that explicitly encourages experimentation, embraces the inevitability of trial and error as integral components of the learning process, and provides a safe space for students to take intellectual risks, can serve to further galvanize their writing abilities and foster a resilient growth mindset.

In the grand tapestry of writing instruction, the harmonious and synergistic combination of boundless creativity with the disciplined application of structured practice emerges as a keystone element in the cultivation of a genuine and enduring love for the art and craft of writing. When the act of writing is intentionally framed as an enjoyable, intellectually stimulating, and deeply interactive experience, educators possess the transformative power to not only assist students in the progressive development of essential technical skills pertaining to grammar, syntax, and rhetorical strategies, but also, and perhaps more significantly, to cultivate a lifelong passion for self-expression, empowering them to confidently and articulately convey their thoughts, ideas, and perspectives through the written word.

In addition to the cognitive and skill-based dimensions of writing education, it is critically essential to acknowledge and thoughtfully consider the often-overlooked emotional aspects inherent in the writing process. Intentional efforts aimed at encouraging students to generously share their written work with their peers, fostering a culture of constructive critique and mutual appreciation, can serve to

cultivate a profound sense of shared community within the classroom, bolstering individual confidence, mitigating anxieties associated with evaluation, and creating a supportive network for ongoing growth. By proactively recognizing and celebrating each student's unique constellation of strengths, while simultaneously offering tailored guidance to address their individual challenges and areas for improvement, teachers can more effectively guide them on their personal journeys toward writing mastery. In summation, a judiciously balanced and holistic approach that seamlessly blends creativity, unwavering emotional support, and the purposeful implementation of structured learning experiences will invariably yield more positive and sustainable outcomes in the realm of writing education, nurturing not only competent writers, but also confident, articulate, and lifelong learners.

In Conclusion, In our review of effective methods for teaching writing to children, we find that a balanced and comprehensive approach is essential for skill development. Fostering creativity alongside structured techniques encourages a lasting love for writing while improving technical abilities. Cultivating supportive learning environments where peer feedback and interaction are encouraged helps build confidence and a sense of community among young writers. Understanding that each child has unique learning needs is also vital. By customizing strategies—such as incorporating digital tools and encouraging collaborative projects—teachers can make a significant difference in students' writing journeys. Focusing on engaging and imaginative teaching techniques while paying attention to emotional well-being allows educators to empower children to express themselves. This holistic approach not only enhances writing skills but also nurtures a lifelong passion for the craft of writing, setting the foundation for future success in communication and self-expression.[2].

Acknowledgement

I would like to express my gratitude to my esteemed senior teacher, Ugiljon Akhmedova. Her unwavering support and guidance throughout my research have been invaluable. Her insightful feedback and encouragement motivated me to overcome challenges and achieve my goals. Teacher's dedication to her students and passion for teaching have truly inspired me. I am thankful for the knowledge and skills gained under her mentorship. This work would not have been possible without her contributions, and I deeply appreciate all the time and effort she invested in my development. Thank you, Akhmedova, for being an exceptional educator and a remarkable mentor.

REFERENCES:

1. Jenifer Jacobson - "No More 'I'm Done,!': Fostering Independent Writers in the Primary Grades" .
2. John Gardner - "The Art of Fiction: Notes on Craft for Young Writers".
3. Donald Gravesreen- "Writing: Teachers & Children at Work"
4. Judith C. Hochman va Natalie Wexler - "The Writing Revolution" .
- 5 Ugiljon Akhmedova- "Lingo-Cultural Characteristics Of Uzbek and English Proverbs" - Ta'lim fidoyilari, 2022 - OOO "Research and publication"
6. Ugiljon Akhmedova - " The Importance of Using Project - Based Learning (PBL) in The Development of EFL Students'language Skills in English Classes" - European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 8 (9), 2020
7. Ugiljon Akhmedova - " Oliy ta'lim tizimida talabarga chet tilini o'tishda loyihaga asoslangan ta'lim (PBL) ga kreativlikni jalb qilish usullari" - Архив научных исследований, 2022NG

**METAFORALARNI TARJIMA QILISH JARAYONIDA
DUCH KELADIGAN MUAMMOLAR**

Allaberganova Shodiya Yarashboy qizi

National University of Uzbekistan named after

Mirzo Ulug'bek Faculty of Foreign Philology

4th year student of Translation Theories

allaberganovashodiya57@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqolada metaforalarni tarjima qilish jarayonida tarjimon duch keladigan muammolar haqida qisqacha malumot berib o'tilgan. Metafora bu yozuvchining "quroli" hisoblanib, nafaqat insonlarning tasavvuriga balki ularning ruhiy va hissiy holatiga ham katta tasir ko'rsatadi. Tarjimonning vazifasi esa metaforaning ma'no va hissiy holatini to'g'ri saqlab, uning asl chuqur ma'nosini boshqa tilda ifodalashdan iborat.

Kalit so'zlar: metafora, stlistika, tilshunoslik, tilshunos, adabiyotshunos, tarjimon, madaniyat;

Аннотация: В данной статье кратко описываются проблемы, с которыми сталкиваются переводчики при переводе метафор. Метафора — это инструмент писателя, который оказывает большое влияние на воображение людей, а также на их психическое и эмоциональное состояние. Задача переводчика и метафоры — правильно сохранить смысл и эмоциональное состояние метафоры, а также выразить ее изначальный глубокий смысл на другом языке.

Ключевые слова: метафора, стилистика, лингвистика, лингвист, переводчик, библиограф, культура;

Annotation: This article briefly describes the problems that translators face when translating metaphors. Metaphor is a writer's tool, which has a great impact on

people's imagination, as well as on the mental and emotional state. The task of the translator and the metaphor is to correctly preserve the meaning and emotional state of the metaphor, and to express its original deep meaning in another language.

Keywords: metaphor, stylistic, linguistic, linguist, translator, bibliographer, culture;

Stilistika sohasining metafora bo'limiga qiziqish bir necha yillardan beri dunyo tilshunosligining diqqat markazidagi eng dolzarb mavzulardan biri bo'lib kelmoqda. Ayniqsa, boy metaforik jumladan foydalanib ijod qiluvchi turkiy xalq yozuvchilarining asarlari va dostonlari nafaqat o'zbek tilshunoshlarining, balki, chet ellik tilshunos olimlar va tarjimonlarining ham diqqat-etiborini o'ziga qaratti.

Asosiy qism. Metaforalar nafaqat ma'no, balki tuyg'u va tasavvur kuchini ham taqdim etadi, shuning uchun ular adabiyotda ayniqsa muhimdir. Chunki metaforalar ma'lum bir millatning qadriyatlarini, urf-odatlarini va tafakkurida kelib chiqqan holatda paydo bo'ladi. Buni xuddi o'zidey tarjima qilish esa tarjimondan katta mahorat talab qiladi, va shu bilan birga bir nechta qiyinchiliklar ham tug'diradi. Misol uchun to'g'ri keladigan ekvivalent topilmasligi, o'quvchiga tushunarli izoh keltira olmasligi va chuqur qadriyat va urf-odatlarini o'zida mujassam etgan kontekstni ifodalay olishda qiyinchilikka duch kelishi mumkin.

Bu muammolarga mutloq yechim topishda adabiyotshunos va tarjimashunos Peter Nyumarking klassifikatsiyasini keltirib o'tishimiz mumkin. U tarjimon duch keladigan muammolarni to'rt xil yo'l bilan amalga oshirish mumkinligini aytadi:

Birinchi uslub madaniyatga moslashtirish uslubi hisoblanadi. Ba'zi metaforalar ma'lum bir madaniyatga xos bo'lgan tushunchalarga asoslanadi. Tarjimon bu metaforani boshqa madaniyatda ham tushunarli bo'lishi uchun

o'zgartirishi mumkin. Masalan, ingliz tilidagi "a fish out of water" ("suvdan chiqqan baliq") metaforasi, o'zbek tiliga "suvsiz baliq" deb tarjima qilinishi mumkin, ammo bu tushuncha boshqa bir metaforaga o'zgartirilishi ham mumkin (masalan, "o'z joyini topolmaydigan odam").

Ikkinchi uslub to'g'ridan-to'g'ri tarjima uslubi hisoblanadi. Agar metafora xalqaro bo'lsa va bir xil ma'noni boshqa tilda ham to'liq anglash mumkin bo'lsa, tarjimon uni to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilishi mumkin. Masalan, inglizcha "time is money" ("vaqt — pul") metaforasini o'zbek tiliga shundayligicha tarjima qilish mumkin.

Uchinchi uslub yangi metafora yaratish uslubi hisoblanadi. Ba'zan tarjimon asl metaforani to'g'ridan-to'g'ri tarjima qila olmaydi. Bunday holatda, tarjimon yangi, o'xshash ma'no va hissiyotga ega bo'lgan metafora yaratishi mumkin. Misol uchun, inglizcha "a sea of troubles" ("muammolar dengizi") metaforasini o'zbek tilida "muammolar tog'u tekisligi" kabi bir tarzda ifodalash mumkin. Dengiz mavjud bo'lmagan davlatlar uchun, o'z muammolarini dengizga o'xshatish orqali hech qanday tassavvur va his-tuyg'ularga ega bo'lishmaydi.

To'rtinchi uslub izoh berish uslubi hisoblanadi. Agar metafora juda murakkab yoki kontekstga bog'liq bo'lsa, tarjimon uni izohlash orqali ma'noni yetkazib berishi mumkin. Bu usul o'quvchiga metaforaning asl ma'no va hissiy ta'sirini anglashda yordam beradi. Misol uchun "Sepsiz kelin- epsiz kelin", bu maqoldagi metafora madaniy realiya so'z hisoblangani va uning ekvivalenti bo'lmaganligi uchun tarjimon bu so'zni izohlash orqali (it is kinda dowry which is a payment, such as land property, monetary, cattle or any commercial asset that is paid by the bride's family to the groom or his family at the time of marriage) o'quvchida konsept paydo qilishimiz mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, tarjimon metaforalarni tarjima qilishda faqat ma'noni saqlamasligi, balki hissiy holat va madaniy kontekstni ham inobatga olishi zarur.

Metaforani to'g'ri tarjima qilish — bu nafaqat til, balki madaniyat va odamlarning fikrlash tarzini ham o'rganishni talab etadigan murakkab jarayon hisoblanadi. Nyumarkning klassifikatsiyasi esa bu talabga mutlaq javob bera oladi va tarjimon bu klassifikatsiyadan foydalanish orqali tarjima jarayonini amalga oshirsa o'zi ko'zlagan maqsadiga tez va samarali tarzda erishishi oladi. Bu maqolani o'qib chiqish orqali tarjimon nafaqat nazariya, balki, o'z qadriyatlarida va madaniyatida doimiy ravishda foydalaniladigan misollar orqali mavzuni yanada yaxshiroq tushunib, muammoga yanada tezroq yechim topishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. I.A.Richards. The Philosophy of Rhetoric. – Oxford University Press, 1936. – p.57.
2. P.Newmark. Approaches to translation. - Prentice Hall, 1981. – p.17.
3. George Lakoff and Mark Johnson, Metaphors We Live by. – the University of Chicago press, 1980. – p.23.
4. Bessarabova N.D. Metaphor as a linguistic phenomenon. Meaning and sense of the word: artistic speech, journalism. Ed. D.E. Rosenthal. – M.: Moscow State University, 1987. – 200 p.
5. L.David Ritchie. Metaphor. Key topics in semantic and pragmatic. – Cambridge University press, 2013. – 230 p.

**JOURNAL OF ANALYTICAL SYNERGY AND
SCIENTIFIC HORIZON (JASSH) VOLUME-1, ISSUE-3,
SERIES A (MARCH-APRIL)**

TABLE OF CONTENTS

1	Usmonova Shahlo Saidjon qizi MANTIQIY VA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRUVCHI 5 USUL	4-8
2	Xolboyeva Farangiz Ibrohim qizi YAPON TILI TARIXI HAMDA KANJILARNING KELIB CHIQISHIDAGI O'XSHATISHLAR	9-11
3	Ahmadova Aziza LEGO – QURILISH, KONSTRUKSIYALASH – STEAM TA'LIM MODULI SIFATIDA	12-18
4	Abduraxmanova Sevinch, Charos Fayziy THE GLOBALLASHUV VA MILLIY MADANIYATNING JAMIYATGA TA'SIRI	19-28
5	Bektoshev G'iyosiddin Saxriddin o'g'li TURKIY XALQLARNING ENG QADIMGI YOZMA YODGORLIKLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	29-38
6	Qodirov Botirjon Xusan O'g'li HAR BIR ISMNING ORTIDA: ANIME ORQALI YAPON MADANIYATIDAGI O'ZLIKNI ANGLASH FALSAFASI TADQIQI	39-45
7	Malika Ramonberdieva THE ART OF WRITING: A COMPREHENSIVE TEACHING METHODOLOGY FOR CHILDREN	46-53
8	Allaberganova Shodiya Yarashboy qizi METAFORALARNI TARJIMA QILISH JARAYONIDA DUCH KELADIGAN MUAMMOLAR	54-57p
	OUTLINE	58